लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

वरेङ गाउँपालिका, बाग्लुङ

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

वरेङ गाउँपालिका, बाग्लुङ

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि
(VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य
(MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता
(Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

२०८३ वैशाख **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२८
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/772

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,
वरेङ गाउँपालिका,
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, हुग्दिशिर, बाग्लुङ्ग ।

विषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

(श्याम प्रसाद भण्डारी)
नायब महालेखापरीक्षक

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२८
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/772

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

वरेङ गाउँपालिका,

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, हुग्दिशिर, बाग्लुङ्ग ।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ ३२ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१. महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्रलेखामानको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा यस पालिकाले तयार गरेको वित्तीय विवरणमाअन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय, विविध कोष लगायतका कारोबार समावेश गरेको छैन।

२.२. गाऊँपालिकाको रु.८४ करोड ३१ लाख ५ हजारको लेखापरीक्षण गरिएकोमा रु.१ करोड ४४ लाख १९ हजार (१.७१ प्रतिशत) बेरुजु देखिएको छ । सो सम्बन्धमा प्रतिक्रियाबाट फस्यौंट नभई बाँकी बेरुजुमा असुल गर्नुपर्ने रु.६ लाख १८ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.१ करोड १ लाख ९६ हजार र प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रु.३६ लाख ५ हजार रहेको छ। गत वर्षसम्म रु.५ करोड ६४ लाख ८८ हजार बेरुजु बाँकी रहेकोमा हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजु रु.७ करोड ८ लाख ७ हजार रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाउँपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण तयार गर्ने स्थानीय तहसँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसैगरी स्वीकृत आचारसंहिताको पालना गरी

कार्यसम्पादन गरेका छौं। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा- लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाउँकार्यपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत गाउँपालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

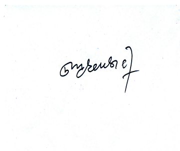

(श्याम प्रसाद भण्डारी)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट सम्परीक्षण			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम							
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती		असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
६३	२४	१,४४,१८,९४९	०	०	०	०	६३	२४	१,४४,१८,९४९	६,१७,५२९	१,०१,९६,३८७	३६,०५,०३३	०	०	१,३८,०१,४२०	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
बाग्लुङ	५,६४,८७,८२९		१,००,०००	५,६३,८७,८२९	0	१,४४,१८,९४९	७०,८०६,७७८

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	बेरुजुको व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८०/८१		गाउँपालिका पूँजीगत तर्फः	१,००,०००
जम्मा				१,००,०००

वरेङ गाउँपालिका, बाग्लुङ

(८०४४५५०६३००)

बरेङ गाउँपालिका , बाग्लुङ

परिचय

१ **परिचय**

(क) कार्यालय परिचय :- नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारीणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकारको सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले यस पालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वयलाई प्रबर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्वेश्य रहेको छ । यस पालिका अन्तर्गत ५ वडा, २९ सभा सदस्य, ७५.२८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल तथा ११,१५८ जनसंख्या रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्वेश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्वेश्य रहेको छ ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२/०८/२९ देखि २०८२/०९/०२ सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको आय-व्ययतर्फ रु.८४ करोड ३१ लाख ५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा

संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ **आर्थिक कारोबारको वित्तीय विवरण**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४ बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका कार्यालयलाई नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त भएको अनुदान, राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत प्राप्त रकम, आन्तरिक आय, ऋण तथा अनुदान र व्ययको विवरण देखिने गरी महालेखापरीक्षकले तोकेको ढाँचामा एकीकृत विवरण तयार गरी सम्बन्धित प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले तयार गरेको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तपशिल बमोजिम रहेको छ ।

सि.नं.	आय		सि.नं.	व्यय	
	शीर्षक	रकम		शीर्षक	रकम
१	**गत वर्षको जिम्मेवारी**		१	**चालु**	२३८४६२७०१.७७
	बैंक मौज्दात	३१५९६१९५.१६	२	**पूँजीगत**	९९५२५६९८.२३
२	यस वर्षको धरौटी आम्दानी	२०४०४९७.७१	३	**धरौटी फिर्ता/सदरस्याहा**	१९५०८६८.५१
३	**आन्तरिक राजश्व आम्दानी**				
	आन्तरिक राजश्व	४३३६३७१.२५	४	**कोष खर्च**	
	राजश्व बाँडफाँड प्रदेश सरकार	३७४१५३९.०३		विविध खर्च खाता	०.००
	राजश्व बाँडफाँड संघीय सरकार	६३०६१५४०.६३		प्रकोप व्यवस्थापन कोष	५००००.००
	अन्य आय			मर्मत संभार कोष	२३४७४०.००
४.	**संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान**	२४५४०५७७१.२६	५	**अन्त्ररसरकारी अख्तियारी**	
	वित्तीय समानिकरण अनुदान	७१२०५७६०.००		सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	७६३१८४३३.००
	सशर्त अनुदानचालु	१५९६२६८५१.१७		स्वास्थ्य सुधार कार्यक्रम	३१५०००.००
	सशर्त अनुदानपूँजिगत	१७७६८०५.००		मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तनकार्यक्रम	६७८६९४५.२२
	समपुरक अनुदान	१२७९६३५५.०९	६	**बैंक मौज्दात**:	२७४१२८९०.४६
	विशेष अनुदान	०.००		सँचितकोष खाता	१९३२७९४७.८७
५	**प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान**	१६८४७४८३.९३		धरौटी मौज्दात	६९६३७५६.८२
	वित्तीय समानिकरण अनुदान	८९१७०००.००		मर्मत संभार कोष खाता	३२२७६०.००
	सशर्त अनुदान			प्रकोप व्यवस्थापन खाता	४६०२०४.०२
	समपुरक अनुदान	४०२०१२०.९३		विविध खर्च खाता	३३८२२१.७५
	विशेष अनुदान	३९१०३६३.००			
६	**विभिन्न कोष तर्फको आय**				
	मर्मत सम्भार कोष	५५७५००.००			
	प्रकोप व्यवस्थापन कोष	५००००.००			
७	**विषयगत निकायबाट प्राप्त रकम**				
८	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	७६३१८४३३.००			
९	स्वास्थ्य सुधार कार्यक्रम	३१५०००.००			
१०	मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तनकार्यक्रम	६७८६९४५.२२			
		७१३३१०५३२.३८			
	जम्मा	४५१०५७२७७.१९		**जम्मा**	४५१०५७२७७.१९

स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SUTRA) बाट तयार भएको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं. २७०) यस दफासँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न गरिएको छ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा २ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

३ **वित्तीय बिवरणमा समावेश नभएको कारोवार**

स्थानीय सरकार सञ्चचालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ मा प्रत्येक गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आफ्नो एउटा स्थानीय सञ्चित कोष रहने र संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त रकम र स्थानीय तहको आफ्नो आम्दानी उक्त सञ्चित कोषमामा समावेश गर्नुपर्ने ब्यबस्था छ । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०७६/०१/१६ को निर्णय अनुसार स्वीकृत भै प्रत्येक स्थानीय तहले स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) मार्फत नैं आर्थिक कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्ने ब्यबस्था गरे अनुसार यस पालिकाको आर्थिक कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । यस पालिकामा देहाय अनुसारका ३ वटा शिर्षकहरुमा यो वर्ष संघीय सरकारबाट रु.८३९५४४००/- बजेट प्राप्त भै रु.८३४२०३८७.२२./- खर्च भएकोमा सो कारोबार सूत्र प्रणालीमा समावेश हुने ब्यबस्था नभएका कारण संघीय सरकारी कार्यालयलहरुले आर्थिक कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्ने सरकारी लेखा प्रणाली (सिग्यास) मा नैं लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्ने गरेको छ ।

सि.नं.	खर्च शीर्षक	बजेट	निकासा खर्च
१	सामाजिक सुरक्षा तथासंरक्षण	७६७६४४००.००	७६३१८४३३.००
२	स्वास्थ्य सुधारकार्यक्रम	३९००००.००	३१५०००.००
३	मुख्यमन्त्रिनवप्रवर्तन कार्यक्रम	६८०००००.००	६७८६९५४.२२
	जम्मा	**८३९५४४००.००**	**८३४२०३८७.२२**

यसरी एउटै स्थानीय तहले संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने बजेटको सिग्यास प्रणाली र अन्य कारोबारको सुत्र प्रणाली मार्फत लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्दा सबै कारोबाको एकिकृत वित्तीय प्रतिबेदन तयार नहुने र म्यान्युअल रुपमा छुट्टै एकिकृत वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्ने अबस्था छ । अत: स्थानीय तहले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको सबै आर्थिक कारोबारलाई एउटै प्रणालीमा समावेस गरी एकीकृत बित्तीय विवरण तयार हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

४ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले त्यस्तो तयार गरेको र लागू गरेको छैन । पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण ब्यबस्था सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन् :

<u>बजेट व्यवस्थापन तर्फः</u>

नियमावलीमा उल्लेख भएबमोजिम भ्रमण पश्चात् सबै खालका भ्रमणको प्रतिवेदन लिने गरेको छैन ।

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ अनुसार आफ्नो क्षेत्र भित्रको आधारभुत तथ्याङ्क संकलन, अभिलेखाङ्कन र व्यवस्थापन नगरेको,स्थानीय तहले एक आर्थिक वर्ष भित्र भएको आर्थिक कारोवारको अनुसुची ११ बमोजिमको ढाँचामा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन ।
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ बमोजिम मध्यकालिन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्नेमा स्थानीय तहले सो बमोजिमको मध्यमकालिन खर्चको संरचना तयार गरेको छैन ।
- दीगो विकास लक्ष्य पुरा गर्न वातावरण संरक्षण लगायत आन्तरिकिकरणको लागि एकीकृत दीर्घकालिन योजना तयार गरेको छैन ।
- स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु जस्तैः बैठक, तालिम, गोष्ठी, अभिमुखिकरण आदी लाई व्यवस्थापन गर्न कार्य सञ्चालन निर्देशिका स्वीकृति गरी सोको कार्यान्वियन गरेको छैन ।
- स्थानीय तहबाट यस वर्ष सञ्चालन कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यियन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगती तयार गरेको छैन ।

  भ्रमण खर्च व्यवस्थापन तर्फ:
- भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ अनुसार कार्यालयले भ्रमण काजमा खटाउँदा सबै प्रकारका भ्रमणको भ्रमण अभिलेख राख्ने गरेको छैन ।

भ्रमण खर्च व्यवस्थापन तर्फः

- भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ अनुसार कार्यालयले भ्रमण काजमा खटाउँदा सबै प्रकारका भ्रमणको भ्रमण अभिलेख राख्ने गरेको छैन ।
- नियमावलीमा उल्लेख भएबमोजिम भ्रमण पश्चात् सबै खालका भ्रमणको प्रतिवेदन लिने गरेको छैन ।

खरिद व्यवस्थापन तर्फः

- सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको विवरण पेश गरेको छैन ।
- स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको छैन ।
- स्थानीय तहले विगतमा परामर्शदाताबाट विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरेकोमा सोको कार्यान्वयन र अभिलेख राख्ने गरेको पाईएन ।

शिक्षातर्फः

- स्थानीय तहले स्थानीय तह भित्रका विद्यालय अनुगमन गर्न अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको तथा अनुगमन गरेको प्रतिवेदन पेश गरेको छैन ।
- शिक्षा नियमावली, २०५९ को परिच्छेद ३ नियम १६ (झ) मा शिक्षा सेवा आयोगबाट नियुक्ति वा बढुवाको लागी सिफारिस भई आएका शिक्षकलाई नियुक्त गर्ने, सामुदायिक तथा सरकारी विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकको नोकरी तथा अन्य विवरण अभिलेख अद्याबधिक गरी राख्नुपर्नेमा नियमावलीको व्यवस्था अनुसारका उक्त अभिलेखहरु तयार गरेको छैन ।

विविधतर्फ :

- कार्यालयले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरि निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको छैन ।
- पुर्वाधार निर्माण योजनाहरुमा प्रयोग भएको सामाग्रीको प्रयोगशाला परीक्षणको प्रावधान रहेतापनि कतिपय योजनाहरुमा परीक्षणको भुक्तानी नहुने र प्रतिवेदन पेश नहुने गरेकोले प्रयोग हुने सामाग्रीको गुणस्तर कायम भएको सम्बन्धमा कार्यालय आश्वस्त हुनु पर्दछ ।
- कार्यालयको आधिकारिक वेबसाईटमा कतिपय सूचना, जानकारी, तथ्याङ्क तथा फोटोहरु पुरानै रहेको र अद्यावधिक गरि राखेको छैन ।
- कार्यालयले कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित कार्यक्रमको बजेटबाट खाना खाजा लगायत विविध खर्च गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
- कुनै रकम भुक्तानी दिँदा रित पुगे वा नपुगेको जाँच गरी रसिद विल भर्पाइहरुमा सिलसिलेवार नम्वर राखि कार्यालय प्रमुखले तोकेको कर्मचारीले भुक्तानी भएको जनाउने छाप समेत लगाई दस्तखत गरी प्रमाणित गर्ने गरेको छैन ।
- खरिद गरेका अधिकांश सामाग्रीहरुको ब्राण्ड, मोडल, स्पेसिफिकेशन खुलाउने गरेको छैन ।
- मन्त्रालयको मिति २०७३/१२/२५ को आर्थिक कारोबार तथा खाता सञ्चालन सम्बन्धमा थप स्पष्ट पारिएको परिपत्रको दफा १७ बमोजिम यस स्थानीय तह तथा स्थानीय तहमा समाहित भएका साविक गाउँविकास समितिको नाममा रहेको पेश्की तथा बेरुजु अभिलेख समायोजन भएको स्थानीय तहमा कायमगरी नियमानुसार पेश्की फर्स्यौट तथा बेरुजु सम्परीक्षण कार्य गर्नुपर्नेमा सो अनुसार गर्ने गरेको पाईएन।
- पुर्वाधार निर्माणका अधिकांश कार्यको लागत अनुमान, नापी किताव, नापी बिल, तथा कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनमा त्यस्तो विवरण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा स्वीकृत गर्ने कर्मचारी तथा पदाधिकारीको नाम र पद खुलाउने गरेको छैन।

- मूल्य अभिबृद्धि कर लाग्ने जिन्सी सामाग्री खरिद गरेकोमा अधिकांशको मूल्य अभिबृद्धि कर बाहेकको मूल्यमा जिन्सी प्रविष्टि गर्दा जिन्सी सामाग्रीको वास्तविक खरिद मूल्य नदेखिने गरेको छ ।

  अत: पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकिए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाइ सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

५ वित्तीय विवरणः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भएको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा यस पालिकाले २०७६/०२/१९ मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको NEPSAS based ढाँचामा लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपलव्ध गराएको वित्तीय विवरण सम्बन्धमा देखिएका व्यहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन्:

- देखाएको बैंक तथा नगद बाँकी रु.२७४२९२३७/१२ मध्ये सञ्चित कोष खातामा रु.१९३२७९४७/८७ मौज्दात रहेको छ ।
- स्थानीय कोषको सञ्चालन, व्यवस्थापन र प्रतिवेदन प्रणालीमा एकरुपता र शुद्धता कायम गर्न महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले उपलब्ध गराएको स्थानीय संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) को प्रयोग गरेको भएतापनि सवै कारोवार सुत्रमा समावेश नभएकोले आम्दानी तथा खर्च भिडान भएको पाईएन ।

६ त्रैमासिक पूँजीगत खर्च

आर्थिक कार्यविधि तथा बित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्ने प्रत्येक कार्यालयले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगती विवरण पेश गर्नुपर्ने र नियम ३६ मा केन्द्रीय निकायले त्यसको भौतिक र बित्तीय पक्षको कार्यालयगत र केन्द्रीय निकायगत समिक्षा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यसरी समिक्षा गर्दा प्रगती कम भएको देखिएमा सोको कारण पहिचान गरी सुधारको लागि चाल्नुपर्ने कदम समेत उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक पुँजीगत खर्चको स्थिति बिश्लेषण गर्दा चौथो त्रैमासिकमा मात्र ६७.०७ प्रतिशत र आषाढमा मात्र ३७.८९ प्रतिशत खर्च गरेको देखिन्छ । अन्तिम त्रैमासिक तथा वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप चौथो त्रैमासिक र आषाढमा बढी खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गरेर प्रत्येक त्रैमासिकमा समानुपातिक ढङ्गले खर्च गर्न पहल गर्नुपर्दछ ।

शीर्षक	कुल जम्म	खर्च (रु.हजारमा)				
		प्रथम	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	आषाढ
गाउँपालिका पूजीगत	१०७६८४	१४०२	६८१०	२८९१६	७०५५६	३५८७०
संघीय ससर्त	१४५७३	०	०	२७००	११८७३	८५७३
प्रदेश ससर्त	७९३०	०	०	३०३९	४८९१	४८९१
जम्मा	**१३०१८७**	**१४०२**	**६८१०**	**३४६५५**	**८७३२०**	**४९३३४**
प्रतिशत		**१.०८**	**५.२३**	**२६.६२**	**६७.०७**	**३७.८९**

७ क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिती

स्थानीय तहहरुले एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पालिकाको २०८१/०८२ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ:

क्र.सं.	क्षेत्र/ उप क्षेत्र	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
१	आर्थिक विकास	२०६४४	१७९५७	४.४८
२	सामाजिक विकास	२११९३२	१८६५०२	४६.५
३	पूर्वाधार विकास	९८६३५	७७२३३	१९.२६
४	सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र	१६९३३	१४९८०	३.७४
५	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	५३७०४	४१३१६	१०.३
	जम्मा	**४०१०४८**	**३३७९८८**	

उपर्युक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये सामाजिक विकासमा सबैभन्दा बढी ४६.५० प्रतिशत र सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रमा सबै भन्दा घटी ३.७४ प्रतिशत खर्च भएकोले न्यून खर्च र बढी खर्च क्षेत्रबीच ४२.७६ प्रतिशतको फरक देखिन्छ । अत: पालिकाले प्रत्येक क्षेत्रमा समानुपातिक ढङ्गगले खर्च हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

८ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने ब्यवस्था अनुसार आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपुरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको ब्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

९ बजेट तथा पूँजीगत खर्च

गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षको बजेट र पूँजीगत खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

आर्थिकवर्ष	बजेट	पूँजीगत खर्च	बजेटको तुलनामा पूँजीगत खर्चकोप्रतिशत
२०८१/०८२	४०१०४८५६४	९९५२५६९८	२४.८१

पालिकाको यस वर्ष बजेट रु.४०१०४८५६४/- विनियोजन गरेकोमा पूँजिगत रु.९९५२५६९८/- खर्च गरेको छ जुन कुल बजेटको २४.८१ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ । पालिकाले विकास निर्माण कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेर चालु प्रकृतिको खर्चमा भन्दा पुँजीगत प्रकृतिको खर्चको हिस्सामा बृद्धि गर्नुपर्दछ ।

१० बजेट तथा चालु खर्च

गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षको बजेट र चालु खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ:

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	बजेट	चालु खर्च	बजेटको तुलनामा चालुखर्चको प्रतिशत
१	२०८१/०८२	४०१०४८५६४	२३८४६२७०१	५९.४५

पालिकाले यो वर्ष रु.४०१०४८५६४/- बजेट विनियोजन गरेकोमा चालु तर्फ रु.२३८४६२७०१/- खर्च गरेको छ । जुन कुल बजेटको तुलनामा ५९.४५ प्रतिशत हुन आउँछ । पालिकाले विकास निर्माण कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेर कुल बजेट मध्ये पुँजीगत खर्चको हिस्सामा बृद्धि गरी अनिबार्य प्रकृतिका बाहेक अन्य चालु खर्चहरुमा न्यूनीकरण गर्नुपर्दछ ।

११ योजना छनौट र कार्यान्वयनः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले योजना बनाउँदा सहभागितमूलक, उत्पादनमूलक र प्रतिफल प्राप्त हुने योजना छनौट गरी प्राथमिकिकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै योजना बनाउँदा मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरूको सूची समेत तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले योजना छनौट गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्था

अनुरुप दीर्घकालीन प्रकृतिका ठूला योजनाहरु छनौट नगरी साना-साना र टुक्रे योजनामा ठूलो मात्रामा बजेट छुट्याएको अवस्था छ । साना तथा टुक्रे योजनामा वजेट विनियोजन गर्दा दिर्घकालीन उपलव्धी नहुने कारण यस्ता कार्यमा नियन्त्रण गरी ठूला योजना छनौटलाई प्राथमिकतामा राखिनुपर्दछ । यस वर्ष भएका कामका योजनाहरू देहायअनुसार रहेका छन्:

क्र. सं.	विवरण	योजना संख्या	रकम (रु हजारमा)
१	रु.१ लाख भन्दा कमकायोजना	५	१७५
२	रू.१ लाख देखि रू.३लाख सम्मका योजना	३८	५९८५
३	रू.३ लाख देखि माथिरू.५ लाख सम्मका योजना	४३	१७२५०
४	रु.५ लाख भन्दा माथिकोयोजनाहरु	३१	६६४२५

साना तथा टुक्रे योजनामा बजेट विनियोजन गर्दा अपेक्षित उपलब्धी प्राप्त गर्न कठिनाई हुने कारण यस्तो कार्यमा नियन्त्रण गरी ठूला र प्राथमिकता प्राप्त योजना सञ्चालन गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

१२ ठेक्का व्यवस्था

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ मा खुला रुपमा वोलपत्र आह्वान गरी खरिद गर्ने सम्वन्धी व्यवस्था छ । पालिकाले वोलपत्र मार्फत प्रतिस्पर्धी आपूर्तिकर्ता छनौट गरी वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका सडक निर्माणका योजना कार्यान्वियन गर्दै आएको छ । यस्ता योजना लागत अनुमान भन्दा ०.६५ देखि ३८.०६ प्रतिशत सम्म घटीमा गर्ने गरी कबोल भए अनुसार कार्यान्वियन गराएको पाइयो । स्विकृत नम्सका आधारमा तयार भएको लागत अनुमान भन्दा धेरै घटीमा सोही गुणस्तरको कार्य गर्न कबोल गरी अधिकांश योजना निर्माण सम्पन्न गरी भुक्तानी फरफारक गरेको पाइयो । यस्ता योजनाहरुको न्यून लागतमा तोकिएको गुणस्तरको कार्य भएको नभएको सम्वन्धमा नम्समा नै अधिक मूल्याङ्कन भएको हो वा गुणस्तरमा संझौता गरी भुक्तानी फरफारक भएको हो सो सम्वन्धमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । साथै निर्धारित गुणस्तरमा कार्य भएको प्रमाणित गरी भुक्तानी गरेका कार्य निर्धारित अवधि सम्म टिकाउ भए नभएको एकिन गर्न संयन्त्र तयार गरी न्यून मूल्यमानै गुणस्तरीय कार्य हुने भएमा नर्म्स समेत सम्वन्धित निकायले पुनरावलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस्ता केही योजनाको विवरण देहायमा उल्लेख छ । लागत अनुमानको तुलनामा उल्लेख्य प्रतिशत घटीमा योजना सञ्चालन गर्ने गरी कबोल तथा संझौता भएका केही योजनाको विवरण देहायमा उल्लेख छ ।

क्र.सं.	योजनाको नाम	ठेक्का नम्बर	निर्माण व्यवसायी	लागत अनुमान
१	peribang bareng urleni sadak	(BRM/NCB/RW/2081/82/03)	Arjun builders and construction pvt.ltd.	४३२१७९४८
२	Nayabazzar hugdisir sadak	(BRM/NCB/RW/2081/82/01)	Gagan builders and suppliers Pvt.Ltd	१२९८६२३५
३	sudala mandredhunga sadak	(BRM/NCB/RW/2081/82/02)	Sijan builders and suppliers Pvt.Ltd.,Kathmandu	१३२१३९३१
४	khalta masundhara hudai sagdi satyawati mandir padmarga	(BRM/BAGLUNG/SQ/WR/2/2081/82)	Sijan builders and suppliers Pvt.Ltd.,Kathmandu	१७९९८१२
५	sudala mandredhunga sadak (Ghatta khanda) Dhalan karya	Direct quotation	Bam bam builders	९९८९४१
६	Thaplung salyan sadak upgrading	Direct Quotation	Purja construction PVt.ltd.	९९९४६१
७	store and parking nirman tatha marmat	Direct Quotation	Sijan builders and suppliers Pvt.Ltd.,Kathmandu	६५३१०९
८	Green house construction (Sthyaniya dalle khursani programme)	(BRM/BAGLUNG/SQ/WGH/1/2081/82)	S and S structural fabrication pvt ltd	१९९७७१३
९	Nursury tunnel nirman (sthyaniya dalle khursani programme)	Direct Quotation	Jaimini Engineering consultency pvt.Ltd	४९९९०६
१०	storage processing bhawan nirman tatha gherabar jali	Direct Quotation	Bhairabkali construction and suppliers	९९५९०९

\

१३ **आयोजना हस्तान्तरण**

सार्बजनिक खरिद नियमाबली, २०६४ को नियम ९७(१२) बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सार्वजनिक निकायले सोको रेखदेख, मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोकी आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यो बर्ष उपभोक्ता समितिबाट रु.४२६०५०५४/- खर्च गरी १०२ वटा आयोजनाहरु सम्पन्न गरेकोमा नियमाबलीको व्यबस्था बमोजिम हस्तान्तरण गरेको छैन । जसबाट सम्पन्न आयोजना मर्मत, रेखदेख तथा उचित संरक्षण हुन नसकी लगानी खेर जानसक्ने देखिन्छ । अत: सबै सम्पन्न आयोजनाहरु समयमै हस्तान्तरण गरि उचित रेखदेख तथा मर्मत सम्भार हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

१४ निर्माण कार्य व्यवस्थापन

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा ठेक्का र उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न गरेका योजनाहरुको विवरण देहाए बमोजिम रहेको छः

योजना संख्या	ठेक्का मार्फत		उपभोक्ता समिति मार्फत	
	संख्या	रकम	संख्या	रकम
११२	१०	५१५३२९५३	१०२	४२६०५०५४

यस आर्थिक वर्षमा पालिकाले सञ्चालन गरेका कुल ११२ योजनाहरु मध्ये ठेक्का मार्फत १० वटा योजनामा रु.५२५३२९५३/- लाख खर्च गरेको छ भने उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालित १०२ योजनामा रु.४२६०५०५४/- गरी रु.९४१३८००७/- खर्च गरेको छ । अर्थात योजनामा भएको खर्च मध्ये ५४.४७ प्रतिशत ठेक्का प्रक्रिया र ४५.२५ प्रतिशत रकम उपभोक्ता समिति मार्फत् खर्च गरेको देखिन्छ । पालिकाले निर्माण कार्य गर्दा प्रतिस्पर्धात्मक प्रणाली, निर्माण कार्यको गुणस्तर, सोको दिगोपना, उपभोक्ता समितिको क्षमता, निर्माण कार्यको प्रकृति लगायतका विषयहरुको समेत विचार गरी निर्माण कार्य सञ्चालन एवं व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।

१५ सम्भाव्यता अध्ययन/डि.पि.आर कार्यन्वयनको अवस्था

सम्भाव्यता अध्ययन/डि.पि.आर कार्यन्वयनको अवस्था: सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा २९ (क) मा सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कुनै काम हुन नसक्ने भएमा व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट परामर्श सेवा खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था छ । यसरी परामर्श सेवा खरिद गर्दा विभागीय जनशक्तिले कार्य गर्न संभव नहुने विषयमा मात्र परामर्श सेवा लिनुपर्नेमा कार्यालयले सम्भाव्यता अध्ययन अध्ययन प्रतिवेदनमा आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन कार्यमा रु.१८०७३७८/- खर्च गरेको छ । यसरी खरिद गर्दा सो को आवश्यकता खरिदमा मितव्ययिता पालिकाकै जनशक्तिको परिचालन सम्बन्धमा पर्याप्त विश्लेषण गरेको पाईएन ।यस्ता सम्भाब्यता अध्ययन तथा डि.पि.आर. तयार गर्ने कार्यमा परामर्श सेवा खरिद गर्दा ती आयोजना एवं कार्यक्रमको लागि वजेट व्यवस्था गरेर कार्यान्वयनमा जाने विषयमा समेत ध्यान पुर्‍याएको पाईएन । प्रत्येक वर्ष डि.पि.आर तयार गर्ने तर प्रतिवेदनको गुणस्तर र कार्यान्वियनको सुनिश्चितता समेत नगर्दा यस्ता कार्यमा भएको खर्चबाट अपेक्षित उलब्धी हाँसिल हुने नदेखिंदा यस्तो प्रकृतिको खर्चमा नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धमा पालिकाले ध्यान पुर्याउनु पर्दछ । पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा परामर्श सेवा (डि.पि.आर.) वापत रु.१८०७३७८/- भुक्तानी गरेकोमा सोको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ:

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	कामको विवरण	परार्मशदाताको नाम	भुक्तानी रकम
१	२०८१/८२	Preparation of Detailed project report for Gairdhunga bhitriwan road,Bareng -5,Sukhaura	Process engineering service pvt.Ltd.,Nayabaneswor,Ktm	४८४९९६
२	२०८१/८२	Detailed engineering design and cost estimate of Hugdisir Aadharbhut Hospital	Vector engineering services pvt.ltd.,	१३२२३८२
			जम्मा	१८०७३७८

१६ सम्पत्ति हस्तान्तरण

सम्पत्ति हस्तान्तरण: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७, ९८ र १०४ अनुसार विषयगत कार्यालयको चल-अचल सम्पत्ति, दायित्व तथा अभिलेख उक्त कार्यालयहरु समाहित भएका पालिकामा स्वतः हस्तान्तरण हुने व्यवस्था छ । यसरी हस्तान्तरण हुने सम्पूर्ण सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी लगत खाता २०७५ असार मसान्त भित्र स्थानीय तहले तयार गरी प्रतिबेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा यस पालिकाले सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी लगत तयार नगरेको, कम्प्युटर, ल्यापटप, प्रिन्टर र अन्य फर्निचर जस्ता मूल्यवान समानहरु जिम्मेवारी सारेको पाईएन । यसरी जिन्सी मालसामानको आम्दानी नजनाउँदा जिन्सी मालसामानहरु हराउने र हिनामिना हुन सक्ने हुँदा खरिद गरिएका मालसामानहरुको प्रकृति अनुसार सम्बन्धित जिन्सी खातामा आम्दानी जनाई जिन्सी खाता अद्याबधिक गर्नुपर्दछ ।

१७ सरकारी तथा सार्वजनिक जमा संरक्षण उपयोग तथा हक हस्तान्तरण

स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरेको/अभिलेख राखेको पाइएन । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नुपर्दछ ।

१८ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपाध्यक्ष श्री श्री दिलिप कुमार पुन ले ले मिति २०८१/०३/०८ गते रु.४० करोड १० लाख ४८ हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा मिति २०८१/०३/०८ मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले २०८१/०३/१० मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ ।

१९ **बजेट विनियोजन**

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को पालिकाको कुल बजेट मध्ये चालु र पूँजीगत बजेट देहाय बमोजिम विनियोजन गरेको छ:

कुल बजेट	चालु बजेट रु.	प्रतिशत	पूँजीगत बजेट रु.	प्रतिशत
४०१०४८५६४	२७८२१३५६४	६९.३७	१२२८३५०००	३०.६२

उक्त विवरण अनुसार पालिकाको यस आर्थिक वर्षमा कुल रु.४०१०४८५६४/- बजेट विनियोजन भएकोमा चालु तर्फ रु.२७८२१३५६४/- अर्थात ६९.३७ प्रतिशत र पूँजीगत तर्फ रु.१२२८३५०००/- अर्थात ३०.६२ प्रतिशत विनियोजन भएको छ । पालिकाले विकास निर्माण कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेर कुल बजेट मध्ये चालु प्रकृतिको खर्चमा भन्दा पुँजीगत प्रकृतिको खर्चको हिस्सामा बढि बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ ।

२० **जिन्सी दाखिला र हस्तान्तरण**

गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ८३ (१) मा कार्यालय प्रमुखले आफ्नो कार्यालयमा रहेको र खरिद गरी वा नगरी कुनै प्रकारले हस्तान्तरण भई वा वस्तुगत सहायता वा अन्य कुनै प्रकारबाट प्राप्त हुन आएको सम्पत्ति तथा जिन्सी सामानको विवरण र मूल्य समेत खुलाई सम्पत्ति तथा जिन्सी किताबमा ७ दिन भित्र आम्दानी बाँधी लगत अद्याबधिक गर्नु गराउनुपर्नेछ भन्ने ब्यबस्था रहेको छ । सोही नियमावलीको नियम ९२ मा कुनै नगद, जिन्सी वा सरकारी कागजात हस्तान्तरण गर्दा कार्यालय प्रमुख वा निजले तोकेको अधिकारीको लिखित आदेश भएपछि महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत ढाँचाको हस्तान्तरण फारम भरेरमात्र हस्तान्तरण गर्नुपर्ने र हस्तान्तरण पश्चात लगत कट्टा गर्नुपर्ने ब्यबस्था रहेको छ । यस पालिकाले गाउँपालिका पुँजीगत अन्तर्गत विपद ब्यवस्थापन शिर्षकबाट देहाय अनुसारका सामाग्री खरिद गरिद रु.१९३२१५८/- भुक्तानी गरेकोमा उक्त सामाग्रीहरु पालिकाको जिन्सी खतामा दाखिला गरेको छैन भने लक्ष्यित बर्गमा हस्तान्तरण समेत गरेको नपाईएकोले पालिकाको जिन्सी खातामा दाखिला गरी लक्ष्यित वर्गलाई हस्तान्तरण गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु..

गो.भो.नं.	मिति	आपूर्तीकर्ता/ परामर्शदाता	खरिद/कामको विवरण	परिमाण/ थान	रकम	कैफियत
६०	२०८२/०२/२९ (पालिका बिबिध पुँजीगत)	एस.पि.एन.साझा ईम्पेक्स (६१०८५५७७७)	Outdoor Cycle, Skywalker, Chest Push, Situp, Twisko	विभिन्न	५६७१४७	पालिकाको जिन्सी खातामा दाखिला गरि फनपार्क ब्यबस्थापन समितिलाई हस्तान्तरण र फनपार्क ब्यबस्थापन समितिको जिन्सी दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने ।
७७	२०८२/ १/ १७(पालिका पुँजीगत)	सि.एण्ड टेक सप्लायर्स . प्रा.ली.(६१०२००६८९)	7 Mtr. MS. Pole	१६	२५३१२०	खरिद भएका सोलार लाईट र पोल हस्तान्तरण गरी जडान गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने ।
७७	२०८२/ १/ १७ (पालिका पुँजीगत)	सि.एण्ड टेक सप्लायर्स . प्रा.ली.(६१०२००६८९)	TXID 60 Solar Light	१६	६१२९१२	खरिद भएका सोलार लाईट र पोल हस्तान्तरण गरी जडान गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने ।
३२	२०८१/ ११/ १९ (बिबिध पुँजीगत)	एस.आर. टेक सप्लायर्स . प्रा.ली. (६१०२५०६१६)	सोलार पोल र सोलार बत्ती	विभिन्न	४९८९७९	खरिद भएका सोलार लाईट र पोल हस्तान्तरण गरी जडान गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने ।
			जम्मा		**१९३२१५८**	

प्रमाण पेश नगरेको	१९,३२,१५८

२१ न्यायीक समिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ । समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार मुद्दा दर्ता र फछ्र्यौट कारवाही देहाय बमोजिम रहेको छ:

गत वर्षबाट सरेका विवाद संख्या	यस वर्ष दर्ता भएका विवाद संख्या	जम्मा विवाद संख्या	फछ्र्यौट/ कारवाही भएका विवाद	फछ्र्यौट/ कारवाही हुन बाँकी विवाद
१	४	५	४	१

उपरोक्तानुसार पालिकामा गत वर्षबाट १ मुद्धा सरेर आएकोमा यो वर्ष ४ मुद्धा दर्ता भएकोमा ४ मुद्धाको निरुपण भई १ मुद्धाको जिम्मेबारी सरेको पाईयो । आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को अन्तमा बाँकी रहेका मुद्धाको समयमै न्यायिक निरुपण हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

२२ सेवाप्रवाहको स्थितिः

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा निम्न विषयमा ८४६ जना सेवाग्राहीलाई देहाय बमोजिम पञ्जिकरण सेवा प्रदान गरेको छ:

विवरण	सेवा संख्या
जन्म दर्ता	४०७
मृत्यु दर्ता	१५१
बसाईसराई दर्ता	१००
विवाह दर्ता	१७८
सम्बन्ध विच्छेद दर्ता	१०
जम्मा	**८४६**

उपरोक्तानुसार पालिकाको वार्षिक सेवा प्रवाह अवस्था विश्लेषण गर्दा वार्षिक के कति सेवाग्राहीले सेवा प्राप्तिको लागि निवेदन दिएका थिए र के कतिले प्राप्त गर्न सकेनन् । सेवा प्राप्त हुन नसक्नुको कारणको व्यवस्थित रेकर्ड नराखेकोले एकिन गर्न सकिएन । पालिकाले गुनासो सुनुवाई प्रभावकारी बनाई सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण गरेर सेवा प्रवाहको अवस्थाको मुल्याङ्कन गर्दा सेवा प्रवाह थप प्रभावकारी हुने देखिन्छ ।

२३ **कर तथा शुल्क असुली**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर घरजग्गा वहाल कर व्यवसाय कर र वहाल विटौरी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती आय शीर्षकमा आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छः

आयशीर्षक	प्रस्तावित आय	वास्तविक आय	आय प्रतिशत
सम्पति कर	७०००००.००	३५११०३.००	५०.१६
भुमिकर/ मालपोत	५५००००.००	४४५०५८.१०	८०.९२
वहाल कर	१०००००.००	२२९८०६.३५	२२९.८१
वहाल बिटौरी कर	४००००.००	१००.००	०.२५
अन्य कर	५००००.००	१५१००.००	३०.२०
अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१०००००.००	५२५४०.००	५२.५४
शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१५०००.००	४००२५.००	२६६.८३
परीक्षा शुल्क	१५०००.००	२५०००.००	१६६.६७
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१०००००.००	३७९५००.००	३७९.५०
नक्सापास दस्तुर	१०००००.००	३१७०९.२०	३१.७१
सिफारिश दस्तुर	४०००००.००	१३७४१२७.४२	३४३.५३
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	२९००००.००	३१६९००.००	१०९.२८
नाता प्रमाणित दस्तुर	१२००००.००	९१२००.००	७६.००
अन्य दस्तुर	२००००.००	२४४०१८.१८	१२२०.०९
धरौटी सदरस्याहा	१५००००.००	०.००	०.००
अन्य राजस्व	५००००.००	१४१८०.००	२८.३६
व्यवसाय कर	४०००००.००	६२८८४०.००	१५७.२१
जम्मा	**३२०००००.००**	**४२३९२०७.२५**	**१३२.४८**

पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित हुन नसक्दा असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन । तसर्थ पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका करदाताहरुको पहिचान गरेर अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायरामा ल्याउनु पर्दछ ।

२४ **कर संकलनः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५ ५७ ५८ र ५९ मा गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर घरजग्गा वहाल कर व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाको यस वर्षको आन्तरिक आयको अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ:

आय शीर्षक	अनुमान	असुली (अल्या सहित)	असुली प्रतिशत
आन्तरिक आय	३२०००००	४२३९२०७	१३२

उपरोक्त विवरण अनुसार पालिकाले आन्तरिक आयको अनुमान रु.३२०००००.००/- गरेकोमा अनुमानको तुलनामा १३२.४७ प्रतिशत अर्थात रु.४२३९२०७.२५ आन्तरिक आय संकलन गरेको देखिन्छ । अतः पालिकाले आम्दानीका सम्भावित क्षेत्रहरु पहिचान गरी आन्तरिक आयको अनुमानलाई यथार्थपरक र अध्यावधिक बनाई सोही अनुसार राजस्व संकलन गरेर संघीय र प्रदेश सरकार प्रतिको निर्भरता घटाउन आन्तरिक आय बृद्धि गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

२५ **आन्तरिक आय र खर्चको विश्लेषण**

पालिकाको यस आर्थिक वर्षको आन्तरिक आय र खर्चको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	आन्तरिक आय	पालिकाको जम्मा खर्च	आयको तुलनामा खर्चको प्रतिशत
१	२०८१/०८२	४२३९२०७.२५	३३७९८८३९९	७९७२.९१

पालिकाको यस आर्थिक वर्षको जम्मा खर्च रु.३३७९८८३९९/- रहेको छ भने आन्तरिक आय रु.४२३९२०७.२५ गरेको छ । पालिकाको कुल खर्च आन्तरिक आयको ७९७२.९१ प्रतिशत बढी हुन आउँछ जुन खर्चको तुलनामा आन्तरिक आय ज्यादै न्यून रहेको देखिन्छ । अत: पालिकाले खर्चको तुलनामा आन्तरिक आय बृद्धि गर्दै प्रदेश तथा संघीय अनुदानको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ ।

२६ **सहकारी तर्फ :**

सहकारी सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन्

२६.१ **सहकारी संस्थाको विवरण**: यस पालिका अन्तर्गतका सहकारी संस्थाको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

सहकारी संस्थाको किसिम	सहकारी संख्या	सदस्य संख्या	शेयर पूँजी रु.	बचत रु.	ऋण लगानी रु.	जगेडा कोष
वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१	४१०	१५१७१००	१४८०९४४४	१५३२६०२७	३६६७५५
बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लि.	१	९९९	१६९७४०००	५५९२२६२७	६०२९५३३९	१८२७९७३
कृषि सहकारी संस्था लि.	२	३८२	२५२४१२४	४०१९२६८	५२७७६००	१५३४७७५
जम्मा	४	**१७९१**	**२१०१५२२४**	**७४७५१३३९**	**८०८९८९६६**	**३७२९५०३**

यस पालिकाको कार्यक्षेत्रमा ४ सहकारी भएको विवरण प्राप्त भएकोमा सहकारीको पूर्ण विवरण प्राप्त भएको छैन । पालिकामा संस्थागत रुपमा सहकारी शाखाको व्यवस्था भएतापनि ऐनमा तोकिए बमोजिम सहकारी संस्थाहरुको नियमित सघन अनुगमन गरेको छैन । पालिकाले सहकारी सदस्यहरुको हित र बचत रकमको सुरक्षा हुनेगरी कानूनी व्यवस्था अनुरुप त्यस्ता संस्थाहरुको नियमित र सघन अनुगमन गरी ऐनको व्यवस्था अनुसार कानूनी दायरामा ल्याउनुपर्दछ।

२६.२ सहकारी नियमन: सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार सहकारी संस्थाले कारोबारको चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन तथा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने व्यवस्था छ भने सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४) मा सहकारी संस्थाले आफ्नो संस्थागत तथा व्यवसायिक कारोबारको विवरण व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा प्रविष्ट गर्नुपर्ने तथा सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) मा दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ४ वटा सहकारी संस्था रहेका छन् । पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकिकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) मा सबै विवरण अद्याबधिक गर्न बाँकि देखियो । त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन । जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन । तसर्थ ऐन नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

२६.३ **सहकारी संस्थाको अनुगमनः** पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार पालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाको पालिकाले अनुगमन गरेको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छः

पालिकामा दर्ता भएका सहकारी संस्थाको संख्या	अनुगमन गरेका सहकारी संस्थाको संख्या
४	३

पालिकामा संस्थागत रुपमा सहकारी शाखाको व्यवस्था भएता पनि तोकिए बमोजिम सहकारी संस्थाहरुको नियमित अनुगमन गरेको छैन । सहकारी सदस्यहरुको हित र बचत रकमको उचित परिचालनका लागि प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुरुप त्यस्ता संस्थाहरुको नियमित र सघन अनुगमन गर्ने कार्यमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

२७ **संगठन तथा कर्मचारी व्यवस्थापनः**

यस सम्बन्धा देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन् :

२७.१ **दरबन्दी र पदपूर्ती :** पालिकामा स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी पदपूर्ती को अबस्था देहाय अनुसार रहेको छ:

क्र.सं.	स्वीकृत पद	संख्या	पदपूर्ती		पदपूर्ती बाँकी
			स्थायी	करार	
१	अधिकृत स्तर	९	६	६	३
२	सहायक स्तर (स्वास्थ्य तर्फको समेत)	६१	५१	४३	१०
	जम्मा	**७०**	**५७**	**४९**	**१३**

२७.२ रिक्त पदको सूचना नदिएको: स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा १२(१) अनुसार स्थानीय सेवाको कुनै पद रिक्त भएमा त्यस्तो पद रिक्त भएको मितिले एक महिना भित्रमा पद रिक्त भएको सूचना सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेश लोक सेवा आयोग र मन्त्रालयलाई दिनु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाको स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी ७० जना रहेकोमा ५७ जना स्थायी, ४९ जना करारमा कार्यरत रहेका छन् । यस पालिकामा गत विगत वर्षहरुदेखि यस वर्षको लेखापरीक्षण अविधसम्म पनि रिक्त पदहरु कायम रहेको देखियो । दरबन्दी अनुसार कर्मचारीहरुको पदपूर्ती नभएतापनि सेवा प्रवाह प्रभावकारी रहेको र सेवाको गुणस्तर कायम भएको सम्बन्धमा पालिका एकिन हुनु पर्दछ ।

२७.३ **स्वत: पद रिक्त:** स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा १५(१) अनुसार स्थानीय सेवाको पदमा यस अध्यादेशमा व्यवस्था भए देखि बाहेक अन्य तरिकाबाट पदपूर्ती गर्न नपाईने तथा दफा १५(२) अनुसार उपदफा (१) विपरित गरिएको नियुक्ती स्वत: बदर भएको मानिने उल्लेख छ । तर पालिकाले प्रदेश कानून आए पश्चात पनि आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ का लागि समेत तोकिए बमोजिम रिक्त पदको सूचना नदिई ३ जना करारमा नियुक्त गरेको कार्य नियमसम्वत् नदेखिनुका साथै उक्त करार संझौता स्वत: निष्क्रिय हुने देखिन्छ । साथै स्वत: बदर हुने करार संझौताका आधारमा तलब भत्ता भुक्तानी हुन जाने अवस्था तर्फ समेत पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

२७.४ **तलवी प्रतिवेदन** : निजामती सेवा ऐन २०४९ स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा तलवी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यो वर्ष तलवी प्रतिवेदन पारित नगराई स्वास्थ्य तर्फका कर्मचारीहारुको रु.१६८२२२५४/- र पालिका तर्फका कर्मचारीको रु.८६०६४९४/- गरी रु.२५४२८७४८/- तलव खर्च लेखेको छ । तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्दा लेख्न पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

२८ **आर्थिक सहायताः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा स्थानीय तहको रकमबाट आर्थिक सहायता चन्दा पुरस्कार एवं संस्थागत अनुदान वितरण गर्न पाउने व्यवस्था रहेको देखिंदैन । पालिकाले यो वर्ष विभिन्न व्यक्ति तथा निकायहरुलाई सहयोग गरी रु.१०७६४७७/- आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ । पालिकाले विभिन्न व्यक्ति तथा निकायहरुलाई गर्ने सहयोग शिर्षकमा आर्थिक सहयता वितरण गर्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ । आर्थिक सहायताको रकमलाई सार्बजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।

२९ **धरौटी खाता:**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी नियमावली, २०७७ को नियम ६४ ले प्राप्त धरौटी रकमको गोश्वारा भौचर उठाई आम्दानी बाँध्नुपर्ने र आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मौज्दात रहेको धरौटी रकमको नामनामेसी विवरण उल्लेख गरी व्यक्तिगत धरौटी खाता राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस पालिकाको यस आर्थिक वर्षको धरौटीको अबस्था देहाय अनुसार रहेको छ ।

गत वर्षको मौज्दात	यो वर्षको आम्दानी	जम्मा धरौटी आम्दानी	यो वर्षको धरौटी खर्च	धरौटीको अन्तिम मौज्दात
६८७४१२७	१६१७४४२	८४९१५६९	१३५३८५१	७१३७७१८

गाउँपालिकामा व्यक्तिगत धरौटी खाता नराखेको हुँदा विगतमा कहिले देखि कुन ब्यक्ति वा संस्थाको नाममा धरौटी रकम के बापत राखेको हो यकिन गर्न सकिएन । उक्त नियमावलीमा भएको व्यबस्थालाई कार्यान्वियनमा ल्याई पालिकाले तोकिएका विवरण र खाताहरू अद्याबधिक गरी राख्नुपर्दछ।

३० **नगद भुक्तानी**

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को बजेट वक्तव्यको नं.१८३ वाट राज्यकोषवाट हुने तलव भत्ता लगायतका सबै भुक्तानी सम्वन्धित व्यक्ति तथा संस्थाको वैंक खाता मार्फत हुने व्यवस्था गरिएको अर्थ मन्त्रालयको प.सं. २०७४/०७५ मार्गदर्शन च.नं. १०९६ मिति २०७४/०२/१६ को पत्रको प्रकरण ४४ मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको अनिवार्य रुपमा बैंक खाता खोल्ने व्यवस्था मिलाई सो वापतको रकम बैंक खातामा जम्मा गरी भुक्तानी दिन निर्दिष्ट गरिएको तथा श्रमिकले पाउने पारिश्रमिक रोजगारदाता कम्पनीले अनिर्वाय बैंक खाताबाट भुक्तानी गर्नुपर्ने । नेपाल सरकार प्रदेश तथा स्थानीय तह विश्वविद्यालय नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएका संस्थान समिति परियोजना प्रतिष्ठान र मातहतका निकायमा काम गर्ने सबै श्रमिक तथा कर्मचारीको पारिश्रमिक एवं वित्तीय सुविधा २०७५ श्रावण १ बाट बैंकिङ्ग च्यानल बाट भुक्तानी गर्नु पर्ने ब्यवस्था भएकोमा पालिकाले उपभोक्ता समिति मार्फत भएको कामको भुक्तानी दिंदा दैनिक ज्यालादारी रकम भुक्तानी गर्दा समेत बैंकिक खाता मार्फत भुक्तानी भएको नदेखिएकोले यसमा सुधार गर्नु पर्दछ।

३१ **ठेक्का अभिलेख**

सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न. ५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखांकनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का सम्बन्धी अभिलेखले कूल गर्नुपर्ने कार्य हाल सम्म भएको कामको परिमाण मूल्य कार्य सम्पादन जमानत पेश्की ग्यारेन्टीको अवस्था काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ । तर यस कार्यालयले उक्त विवरण देखिने गरी अभिलेख राखेको देखिएन।अतः कार्यालयले स्वीकृत ढाँचा अनुसार सवै विवरण खुल्ने गरी ठेक्का अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

३२ **मर्मत संभार कोषको मौज्दात**

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा सञ्चालित योजनाहरुमा मर्मत संभार कोष बापत प्रत्येक योजनाहरुबाट २ प्रतिशत रकम कट्टा गरेको र सो रकम रु.४२००००/- निश्चित कोषमा जम्मा गरेकोमा उक्त रकम गत वर्ष खर्च नभई बाँकी रहेको तर यस वर्ष जिम्मेबारी सारेको पाईएन । यसरी गत वर्ष कोषमा जम्मा भएको तर खर्च नभई बाँकी रहेको रकम यस वर्ष जिम्मेबारी सारेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	४,२०,०००

३३ **मर्मत संभार कोष**

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा सञ्चालित योजनाहरुमा मर्मत संभार कोष बापत प्रत्येक योजनाहरुबाट २ प्रतिशत रकम कट्टा गरेको र सो रकम रु.५५७५००/- निश्चित कोषमा जम्मा भएको देखियो । यसरी कार्यविधि निर्माण वेगर रकम कट्टा गरेको र सम्पन्न

योजनाहरु समेत उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण भएको नदेखिएकोले योजना मर्मतमा कठिनाई भई दिगो हुनेमा आश्वस्त हुन सकिएन । यसरी कार्यबिधि नैं तयार नगरी रकम कट्टा गरेकोमा पालिकाले कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय बागलुङबाट यस्तो कोषमा योजना/आयोजनाबाट रकम कट्टा गरी राख्ने अनुमति लिएको जनाएतापनि कुनै कानूनी आधार बेगर यस्तो कोषमा रकम कट्टा गरी राखेको अनियमित देखिएको रु...

अनियमित भएको	५,५७,५००

३४ **आनुपातिक कट्टी नगरेको**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ (२) मा उपभोक्ता समिति मार्फत काम गराउँदा लागत अनुमानमा रहेको मूल्य अभिवृद्धी कर, ओभरहेड, कन्टिन्जेन्सी र जनसहभागिताको अंश कट्टा गरेर मात्र भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यो वर्ष नगरपालिका पुँजीगतबाट देहायका उपभोक्ता समिति मार्फत देहाय अनुसारका योजनाहरु सञ्चालन गर्दा कार्य सम्पन्न अनुसार आनुपातिक कट्टि गरेर मात्र भुक्तानी गर्नुपर्नेमा देहाय अनुसार रु.१२४९०१/- बढी भुक्तानी गरेको सम्बन्धित उपभोक्ता समितिबाट असुल गर्नुपर्ने रु..

योजनाकोनाम/ उपभोक्ता समिति	लागत अनुमान	पालिकाले तिर्ने अंश	कार्य सम्पन्न	पालिकाले दिनुपर्ने (कन्टेन्जेन्सी कट्टा गरेर)	पालिकाले दिएको	बढी भुक्तानी
चौर धनमुढा सारदा मा.वि. र साग्दिमा खानेपानी उ.स-	३२०६३३	३०००००	३१८३१९	२८८८९९	२९१०००	२१००
धनमुडा मोटरबाट मर्मत उ.स-	२६४९९७	२५००००	११३७५०	१०४१०१	१०६२५०	२१४९
दुधिलेखोला खानेपानी उपभोक्ता समिति	४२६२४०१	४००००००	४१७५६६५	३७६१८५९	३७९३१६३	३१३०३
			जम्मा	४१५४८५९	४१९०४१३	३५५५२

असुल गर्नुपर्ने	३५,५५२

३५ **जलविद्युत आयोजनाको खर्च भुक्तानी:** (९६-2082-03-19):

गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाले यो वर्ष पालुङ्गखोला लघुजलविद्युत आयोजना मर्मत गर्ने जनाई पालुङ्गखोला लघुजलविद्युत आयोजना उपभोक्ता समितिलाई रु.४७२७७१/- भुक्तानी गरेको छ । पालिकाको आन्तरिक आय न्युन भएको अबस्थामा विद्युत विक्रीबाट आय आर्जन गरी नाफा कमाउने उदेश्यले स्थापना भएको जलविद्युत आयोजनाको खर्च पालिकाबाट भुक्तानी दिएको रकम नियमित गर्नुपर्ने रु.

अनियमित भएको	४,७२,७७१

३६ **मोटरबाटो सरसफाई र स्तरोन्नती**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(१)मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुह सहभागी गराई निर्माण कार्यको खरिद गर्न सक्ने र दफा ४४ अनुसार उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट निर्माण कार्य गराउदा वा सो सम्बन्धि सेवा प्राप्त गर्दा मितव्ययिता गुणस्तरीयता वा दिगोपना अभिवृदि हुने भएमा वा परियोजनाको मुख्य उदेश्य नै रोजगारीको सृजना गर्ने र लाभग्राही समुदायलाई सहभागी गराउने भएमा समिति वा लाभग्राही समुदायलाई तोकिएबमोजिम कार्याविधि पुरा गरी त्यस्तो कार्य गर्न वा सेवा लिन सकिने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को उपनियम (९) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट सञ्चालित हुने निर्माण कार्यमा लोडर, ऐक्साभेटर, डोजर, ग्रेडर विटुमिन डिस्ट्रीब्युटर, विटुमिन ब्वाइलर जस्ता हेभी मेशिनहरु प्रयोग गर्न सकिने छैन तर लागत अनुमान तयार गर्दाको समयमा हेभि मेशिन प्रयोग गर्नु पर्ने जटिल प्रकृतिको कार्यमा प्राविधिकको सिफारिसमा सार्वजनिक निकायबाट सहमति लिई मात्र मेशिन प्रयोग गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । सोही नियमावलीको

नियम ९७ को उपनियम (१०) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायले पाएको काम आफैले सम्पन्न गर्नु पर्नेछ र कुनै निर्माण व्यवसायी वा सब-कन्ट्रयाक्टरबाट गराउन सकिने छैन भनी उल्लेख भएतापनि यस पालिकाले नगरपालिका पुँजीगत बाट उपभोक्ता समिति मार्फत देहाय अनुसारका योजना सञ्चालन गर्दा उपभोक्ता समितिले कुनैपनि कार्य नगरी योजनाको शत प्रतिशत काम डोजर/ एक्साभेटर प्रयोग गरेको बिजक पेश गरेको आधारमा रु.१६५३६९७/- भुक्तानी गरेको छ । यस्ता योजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरेता पनि योजनानको शत प्रतिशत काम हेभी इक्यूपमेन्ट प्रयोग गरी निर्माण व्यवसायीबाट गराएकोले स्थानीय स्तरमा कुनै रोजगारी सिर्जना भएको र स्थानीय स्रोत साधनको समेत उपयोग भएको देखिएन । अत: यस्ता योजना सञ्चालनमा सबै काम हेभी इक्वीपमेन्टबाट गराउनु परेको खण्डमा उपभोक्ता समितिको उपादेयता समेत नदेखिएकोले यस्ता किसिमका योजनाहरु सञ्चालन गर्दा सार्बजनिक खरिद कानूनमा भएको व्यवस्था अनुसार खरिद प्रक्रियाको अबलम्बन गरि प्रतिष्पर्धाबाट निर्माण व्यवसायी छनौट गरेर न्यून लागतमा सञ्चालन गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ । उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिएको तर योजनाको काममा शत प्रतिशत काम हेभि ईक्युपमेन्ट प्रयोग गरेको बिल पेश गरि बिल बमोजिमको रकम भुक्तानी गरेको अनियमित देखिएको रु.

गो.भौ.नं.	गो भौ नं.र मिति	योजनाको नाम	योजनाकोमूल्याङ्कनरकम	निर्माणव्यवसायीलेपेश गरेको बिल अनुसारको रकम	कन्टेन्जेन्सीकटाई भुक्तानी रकम	बिजक पेशभएकोनिर्माण व्यवसायी
५६	१२/१८/२०८१	वडा नम्बर-४ कोबाटो सरसफाई उ.स.	४२७७६६	४७६१२५	३८५४३५	विष्णुमाता निर्माण कन्स्ट्रक्सन (६२०४५३१२)
६०	०१/०४/२०८२	वडा नम्बर-४ कोबाटो सरसफाई उ.स.	७४२२८७	६९६०३४	६७६३५६	बमबम बिल्डर्स सप्लायर्स प्रा.ली. (६२०४५३१२)
६८	०१/१०/२०८२	नगेन देखी जोखेन मोटरबाटो उ.स.	२११३८२	२११८५२	१९४०००	Shree Constructions and Builders Pvt. Ltd. (609755286)
७२	०१/१६/२०८२	बासकोट मोटरबाटो स्तरोन्नती उ.स.	२१३३०३	२१७८०७	१९४०००	Stone Constructions
११४	२०८२/०२/२९	धनमुडा मोटरबाटो उ.स.	११३७५०	११३७५०	१०६२०५	Stone Constructions
१४६	०३/१८/२०८२	बाँसकोट मोटरबाटो स्तरोन्नती उ.स.	११२०४२	११२०५०	९७७०१	Stone Constructions
				जम्मा	**१६५३६९७**	

अनियमित भएको	१६,५३,६९७

३७ प्राकृतिक श्रोतको आय

स्थनीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ (२.घ.६) मा स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रका ढुङ्गा, गिट्टी, बालूवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्न सक्ने ब्यबस्था गरेको छ । त्यसैगरी अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ३ (३) मा स्थानीय तहले स्थानीय कानून बमोजिम अनुसूची १ मा उल्लेखित कर तथा गैरकर लगाउन र उठाउन पाउने व्यवस्था रहेको छ । सोही ऐनको अनुसूची ४ मा नेपाल सरकार, सम्बन्धित प्रदेश र सम्बन्धित स्थानीय तहबिच प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले यो वर्ष प्राकृतिक श्रोतको उत्खनन् तथा संकलनको लागी IEE प्रतिवेदनबाट 5 वटा घाटबाट १४०७० घनमिटर नदिजन्य श्रोत उत्खनन् गर्न अनुमति दिएकोमा यो वर्ष आय ठेक्का पनि नलगाएको र अमानतबाट पनि राजश्व संकलन नगरेको पालिकाले जनाएको छ । पालिका भित्रका विकास निर्माण कार्यमा ढुँगा गिट्टी बालुवा लगायतका प्राकृतिक श्रोत समावेश गरी लागत अनुमान बनाउँदा त्यस्ता श्रोतको समेत लागत समावेश हुने तर पालिकाले प्राकृतिक श्रोतको उत्खनन् तथा प्रयोगमा कुनै राजश्व असुल नगर्नाले एकातर्फ पालिकाको आफ्नै क्षेत्र भित्रको प्राकृतिक श्रोतबाट हुने आन्तरिक आय गुमेको छ भने अर्को तर्फ आफ्नै पालिका भित्रको निर्माण कार्यमा

आफ्नै पालिका भित्रको ढुँगा गिट्टी बालुवा लगायतका प्राकृतिक श्रोतमा मूल्य तिरेर खरिद गर्नु परेको छ । त्यसैगरी प्राकृतिक श्रोतको उत्खनन् तथा संकलनमा राजश्व असुल नगर्दा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको समेत राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने आय गुमेको अबस्था छ । अत: यस पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका प्राकृतिक श्रोतको उत्खनन् तथा संकलनमा समयमै आय ठेक्का लगाई राजश्व संकलन गर्नुपर्दछ ।

३८ **राजश्व ब्यबस्थापन**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ५८ (६) मा कार्यालयमा नगद वा बैंक भौचरको रुपमा प्राप्त भएको राजश्व रकमको अनिबार्य रुपमा आम्दानी रसिद काटी सम्बन्धित खातामा आम्दानी जनाउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ भने नगदै बुझिलिएको राजश्व दैनिक रुपमा राजश्व खातामा जम्मा गरि बैंक दाखिला विवरणमा प्रबिष्ट गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले उपलब्ध गराएको आर्थिक विवरण अनुसार यस पालिकाको आन्तरिक आय यो वर्ष रु.४२३९२०७./- रहेको छ । यस पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रहेर पालिका र वडाहरुबाट कर, शुल्क, दण्ड, जरिवाना तथा रोयल्टी लगायतका क्षेत्रबाट राजश्व संकलन गर्ने गरेकोमा दहत्तर बहत्तरबाट प्राप्त हुने राजश्व विद्युत आपुर्ती अबरुद्ध भएको र आकस्मिक अबस्थामा संकलन गर्न छापिएका रसिद काट्ने गरेको र अन्य प्रयोजनमा सुत्र प्रणालीबाट रसिद प्रिन्ट गरी जारी गर्ने गरेको कार्यालयले जनाएकोमा छापिएका रसिदको रसिद नियन्त्रण खाता राख्ने गरेको छैन । कार्यालयले रसिद नियन्त्रण खाता नराख्नाले कुन समयमा कति मात्रामा रसिद छापिएका थिए छापिएका रसिद ठेलिहरु कति वडा कार्यालयमा पठाईएका र कति ठेलि पालिका कार्यालयमा नैं उपयोग भए सो सम्बन्धमा एकिन गर्न सकिएन । पालिकाले वडा कार्यालयलाई रसिद ठेली उपलब्ध गराउँदा पालिकामा कुनै लिखित रेकर्ड नराखी मागका आधारमा उपलब्ध गराउने गरेको पाईयो । केहि वडा कार्यालयहरुमा वर्षभरिमा संकलन भएको राजश्व वर्षान्तमा मात्र राजश्व खातामा दाखिला गर्ने गरेको समेत पाईयो भने वडा कार्यालयहरुमा संकलन भएको राजश्व पालिकाले माग गरि बैंक दाखिला गर्न ताकेता समेत गरेको पाईएन । यसरी रसिद नियन्त्रण खाता नराख्नाले के कति रसिद छापिएका थिए र के कति रसिद काटेर के कति राजश्व संकलन भएको हो सो सम्बन्धमा कार्यालयले एकिन गर्नुपर्दछ । अत: कार्यालयले राजश्व संकलन गर्न छापिएका रसिद ठेलिहरुको नियन्त्रण गर्न रसिद नियन्त्रण खाता राखि प्रविष्टि गेरर मात्र रसिद ठेली उपलब्ध गराउनु पर्दछ भने संकलित राजश्व समयमै बैंक दाखिला गरी राजश्व ब्यबस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

३९ **कृषि तथा पशुमा अनुदान**

कृषिसँग सम्बन्धित सहकारी तथा संघ संस्थाहरुलाई कृषि विकासका लागी प्रदान गरिने अनुदान कार्यक्रम कार्यान्वियन निर्देशिका २०७३ को बुँदा नम्बर ७ मा अनुदान दिने सार्बजनिक निकायको जिम्मेबारी सम्बन्धी ब्यबस्था गरेको छ । निर्देशिकाको बुँदा नम्बर ७.२ मा अनुदानको कार्यान्वियन गर्न गराउन नियमित रुपमा सुपरीबेक्षण अनुगमन तथा गुणस्तर नियन्त्रण गरी वा गराई निर्धारित समयमा कार्य सम्पन्न हुने सुनिश्चितता गर्नु सम्बन्धित सार्बजनिक निकायको प्रमुखको कर्तब्य हुने उल्लेख छ । पालिकाले उपलब्ध गराएको सरकारी अनुदान रकमको वितरण सही एवं समुचित तरिकाले गरी खर्चको सार्वजनिकिरण एवं अनुगमन हुनु पर्दछ र सो को प्रभावकारीता मापन गर्ने संयन्त्र विकास गरी पूँजी निर्माण गर्ने उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि भए नभएको सम्बन्धमा प्रतिवेदन तयरा गरी पेश गर्नुपर्दछ । यस वर्ष कृषि तथा पशु कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित केही कार्यक्रमहरु देहाय अनुसार रहेका छन्।

नाम	विषय	रकम
विभिन्न ८ किसान	ग्रिन हाउस निर्माण	७५००००
आत्मनिर्भर कृषक समुह बरेङ १	कृषि उपकरण	५००००
विभिन्न १९ किसान	कृषि उपकरण	९५००००
चित्र ग्रामीण पशुपन्छी फर्म बरेङ २	कुटानी पिसानी उपकरण	४५०००
विभिन्न १४ जना किसान	कुटानी पिसानी उपकरण	६३००००
विभिन्न ८ किसान	मौरीको घार तथा गोला वितरण	३०००००
विभिन्न १५ जना किसान	च्याउ पकेट स्थापना	१२००००००
विभिन्न ३३ जना किसान	बंगुरको बिर बितरण	१९८०००
श्री सत्यवति समाज सुधार आमा समुह बरेङ ३	गिरिराज चल्ला वितरण	७६५००
प्रगतिशिल कृषक आमा समुह बरेङ २	गिरिराज चल्ला वितरण	६८०००
ब्रदर्श कृषि तथा पशुन्छी फर्म बरेङ २	चापकटर	४६०००
राधा कृष्ण बाखा फर्म बरेङ १	चापकटर	४६०००
खगेश्वर कृषि पशु फरेम बरेङ१	चापकटर	४६०००
विभिन्न ४ जना किसान	चापकटर	१८४०००
सत्यवति बाखा फर्म बरेङ ३	बाखामा नस्ल सुधार	७२०००
कार्की बाखाफर्म बरेङ ३	बाखामा नस्ल सुधार	४४०००
सविनपशुपन्छी तथा पशु फर्म बरेङ २	बाखामा नस्ल सुधार	३८४००
समिक्षा सृष्टी किराना पसल तथा पशुपन्छी पालन बरेङ ५	बाखामा नस्ल सुधार	४६४००
फुलमाया कृषि तथा पशुपन्छी फार्म बरेङ १	बाखामा नस्ल सुधार	३०४००
विभिन्न ४ जना किसान	बाखामा नस्ल सुधार	१२८८००
रिया पोल्ट्रि फर्म बरेङ १	लोयर्स चल्ला अनुदान	४८०००
कृषि तथा पशुपन्छी सामुहिक बाखापालन समुह बरेङ ५	लोयर्स चल्ला अनुदान	३२०००
दुइ जना किसान	लोयर्स चल्ला अनुदान	६४०००
श्री सत्यवती समाज सुधार आमा समुह बरेङ ३	बंगुरका भुनी वितरण	४२०००
श्रीस पशुपक्षि तथा फलफुल कृषि फर्म बरेङ २	बंगुरका भुनी वितरण	६०००
विभिन्न २२ जना किसान	बंगुरका भुनी वितरण	१४४०००

कृषि तथा पशुपंक्षी सामुहिक फर्म बरेङ २	महिदानी वितरण	३२००
विभिन्न ६९ जना किसान	महिदानी वितरण	२२००००

पालिकाले अनुदान वितरण पश्चातको उपलव्धी मापन गरेको छैन । अनुदानट प्राप्त लाभको विश्लेषण गरी आगामी दिनमा अनुदानको कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । अनुदान रकम विभिन्न तरिकावाट साना-साना कार्यक्रम बनाई वितरण गर्दा अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त नहुने र यसले उत्पादकत्वमा समेत बृद्धि नगर्ने हुँदा ठूला अनुदानका कार्यक्रम सञ्चालन गरी कृषि पेशालाई आकर्षित बनाउनु पर्दछ । पालिकाले कृषि क्षेत्र तथा पशु क्षेत्रमा विभिन्न अनुदान दिएकोमा अनिवार्य वीमा गरेर मात्र अनुदान दिने नीति तय गरेको देखिएन । एक सरकारले ल्याएको नीतिलाई अर्को सरकारले सहयोग गर्ने गरी कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ । साथै कृषि तथा पशु सम्बन्धी केही कार्यक्रमहरु बिनालागत सहभागीतामा सञ्चालन भएमा अनिवार्य लागत सहभागिता गराएर कृषकको स्वामित्व कायम गराई अनुदानको प्रभावकारी उपयोग गराउने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

४० **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम**

स्थानीयतहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतह भित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । यस कार्यक्रम व्यवस्थित रुपमा सञ्चालनका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका २०७५ तयार गरेको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत पालिका अन्तर्गत ५ वडामा योजना सञ्चालन गरेर ७१ श्रमिकलाई रोजगारी उपलव्ध गराई रु.४७६१७९२/- श्रमिक ज्याला खर्च लेखेको छ । पालिकाका नियमित योजना र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गतका योजना छनौट गर्दा योजना छनौटको आधार नखुलाएकोले दोहोरो परे नपरेको सम्बन्धमा स्पष्ट हुन सकिएन । योजनामा दोहोरो नहुने गरी योजना छनौट गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ । उक्त खर्चबाट लक्षित वर्गमा अल्पकालीन रोजगारी सृजना भए तापनि कामको दीगोपना तथा दीर्घकालीन रोजगारी सिर्जना भए नभएको विश्लेषण गरेको छैन । तसर्थ कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम व्यवस्थित तबरले कार्य सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

४१ **गहुँको बीउ खरिद तथा वितरण**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ (१) मा आपूर्ती गरिएका वस्तु तथा मालसामान स्पेशिफिकेसन र गुणस्तर बमोजिमका भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाले यो वर्ष उन्नत वीउ वितरण कार्यक्रम अन्तर्गत नगरपालिका (कृषि/पशु) गो.भौ.नं.१४-२०८१/९/१८ बाट धौलागिरी बिज भण्डार (६१३६०१०३०) सँग प्रति के.जी. १२० का दरले १००० केजी गहुँको बीउ रु.१२००००/- मा खरिद गरी ७५ प्रतिशत अनुदानमा किसानलाई वितरण गरेको छ । उक्त भण्डारले आपूर्ति गरेको बीउको गुणस्तर परीक्षण गरेको तथा बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रले गुणस्तर प्रमाणीकरण गरेको प्रमाण कागजात संलग्न गरेको छैन । बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रद्धारा गुणस्तर प्रमाणीकरण भएका विउ मात्र वितरण गर्नुपर्दछ ।

४२ **मिनिटिलर खरिद तथा वितरण**

पालिकाले गो.भौ.नं. ४९-२०८२/०२/११ बाट ५० प्रतिशत अनुदानमा २० थान मिनिटिलर खरिद गरी २० जना कृषकलाई वितरण गर्ने कार्यमा रु.रु.५२००००/- खर्च लेखेको छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

४२.१ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५(१) मा सार्वजनिक निकायले एकलाख रुपैया भन्दा माथिको खरिद कार्य गर्दा लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले ५० प्रतिशत अनुदानमा २० थान मिनिटिलर खरिद गरी बुटवल यन्त्र घर पडसरी १, रुपन्देही (३०३५९५५५५) को रु.१००००००/- को बिल संलग्न गरी सो रकमको ५० प्रतिशत रकम रु.५०००००/- भुक्तानी गरेकोमा खरिद कार्यको लागत अनुमान तयार गरेको छैन भने सो खरिद कार्यको लागि आपूर्तिकर्तासँग संझौता समेत गरेको छैन । ऐनमा भएको व्यवस्थाको पालना गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

४२.२ गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यसैगरी सोही नियमावलीको नियम ३६ (९) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानि दिन आवश्यक विल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा

नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानि दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले ५० प्रतिशत अनुदानमा मिनि टिलर वितरण कार्यक्रमका लागि बुटवल यन्त्र घर पडसरी १ रुपन्देही (३०३५९५५५५) सँग २० थान मिनिटिलर प्रति थान रु.५००००/- का दरले रु.१००००००/- मा खरिद गरेको बिल संलग्न गरी रु.५०००००/- भुक्तानी गरेको छ । खरिद गरेका मिनिटिलरको खरिद पूर्व स्पेसिफिकेसन बनाएको छैन भने खरिद गरिएका मिनिटिलरको ब्रान्ड समेत नखुलाउनुका साथै प्राविधिक परीक्षण गरि प्रतिवेदन समेत तयार गरेको छैन । साथै ती सामाग्रीको ग्यारेन्टी तथा वारेन्टीको समयावधि खुल्ने र सो अवधिमा विक्रेताबाट लिनु पर्ने जडान, मर्मत लगायतका सेवा सुविधाका सम्बन्धमा कुनै प्रमाण कागजात संलग्न नगरेकोले खरिद भएका मिनिटिलरको गुणस्तर सम्बन्धमा स्पष्ट हुने आधार देखिएन । यस्ता उपकरणहरुको गुणस्तर कायम भएको, लक्ष्यित वर्गले प्राप्त गरेको र कृषि कार्यमा उपयोग भएको सम्बन्धमा कार्यालयले एकिन गर्नुपर्दछ । अत: खरिद भएका मिनिटिलरको गुणस्तर सम्बन्धमा जिम्मेबार पक्षबाट अनुगमन गरी प्राविधिक पुष्टयाईं लिएर स्वीकार्य भएपछि मात्र त्यस्ता सामाग्री खरिदको भुक्तानी गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

४३ **च्याउ पकेट विकास कार्यक्रम** (१३८-2081-12-05):

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यान्वियन म्यानुअलको परिच्छेद ७ मा बीउ, बेर्ना, बिरुवा जस्ता कृषि उत्पादन सामाग्रीमा ५० प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले संघीय सरकारबाट हस्तान्तरित कार्यक्रम अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा नयाँ च्याउ पकेट विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यक्रमबाट च्याउ खेतीको लागि निम्नानुसार सामाग्री खरिद गरी विभिन्न १५ जना कृषकहरुलाई वितरण गरेकोमा कार्यालयले ५० प्रतिशत रकम उपलब्ध गराई बाँकी ५० प्रतिशत किसानहरुले व्यहोर्नु पर्नेमा पालिका आफैंले सामाग्री खरिद गरी शतप्रतिशत रकम रु.७७३०८७/- भुक्तानी गरी सामाग्री वितरण गरेको छ । म्यानुअलमा भएको व्यवस्था अनुसार पालिकाले ५० प्रतिशत रकमबाट भुक्तानी गर्नुपर्नेमा शत प्रतिशत रकम भुक्तानी गरेकोले ५० प्रतिशतले हुने रु.३८६५४३/- सम्बन्धित किसानबाट असुल गरी संघीय संचितकोषमा दाखिला गर्नुपर्ने रु.

सामाग्रीको विवरण	आपुर्तिकर्ता	रकम	५० प्रतिशत अनुदान
Compost with Wheat Straw Spawn	अस्ट्रिच नेपाल	४०५१०३	२०२५५१
फर्मालिन,हाइग्रोमिटर,ग्रिन नेट,स्पेयर्स टेंकी लगायत विभिन्न १३ थरीका च्याउखेति सँग सम्बन्धित सामाग्री	शुभ विजय कृषि कम्पनी प्रा.लि.	३६७९८४	१८३९९२
	जम्मा	**७७३०८७**	**३८६५४३**
		असुल गर्नुपर्ने	३,८६,५४३

४४ **कुटानी पिसानी मेसिन खरिद**

पालिकाले गो.भौ.नं. ८३-२०८२/०३/११ बाट ७५ प्रतिशत अनुदानमा १५ थान ३ एच.पि. को कम्बाइन मिल खरिद गरी १५ जना कृषकलाई वितरण गर्ने कार्यमा सिद्धि बिनायक मेशिनरी एण्ड टुल्स (१२७४७७१६५) को रु.६७५०००/- को बिल संलग्न गरी ७५ प्रतिशत ले हुने रकम रु.५०६२५०/- खर्च लेखेको छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

४४.१ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५(१) मा सार्वजनिक निकायले एकलाख रुपैया भन्दा माथिको खरिद कार्य गर्दा लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले ७५ प्रतिशत अनुदानमा १५ थान ३ एच.पि.को कम्बाइन मिल खरिद वापत सिद्धिबिनायक मेशिनरी एण्ड टुल्स (१२७४७७१६५) को रु.६७५०००/- को बिल संलग्न गरी सो रकमको ५० प्रतिशत रकम रु.५०६२५०/- खर्च लेखेकोमा खरिद कार्यको लागत अनुमान तयार गरेको छैन साथै सो खरिद कार्यको लागि आपूर्तिकर्तासँग संझौता समेत गरेको छैन । पालिकाले ऐनमा भएको व्यवस्थाको पालना गरी लागत अनुमान तयार गरेर सो अनुसार मात्र खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

४४.२ गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित

व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यसैगरी सोही नियमावलीको ३६ (९) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानि दिन आवश्यक विल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानि दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले ७५ प्रतिशत अनुदानमा कम्बाइन्ड मिल खरिद कार्यक्रमका लागि सिद्धिबिनायक मेशिनरी एण्ड टुल्स (१२७४७७१६५) सँग १५ थान कम्बाइन्ड मिल रु.६७५०००/- मा खरिद गरेको बिल संलग्न गरी रु.५०६२५०/- भुक्तानी गरेको छ । खरिद गरेका कम्बाइन्ड मिलको खरिद पूर्व स्पेसिफिकेसन बनाएको छैन भने ब्रान्ड मोडल तथा स्पेशिफिकेसन नखुलाउनुका साथै प्राविधिक परीक्षण गरि प्रतिवेदन समेत तयार गरेको छैन । साथै ती सामाग्रीको ग्यारेन्टी तथा वारेन्टीको समयावधि खुल्ने र सो अवधिमा विक्रेताबाट लिनु पर्ने जडान, मर्मत लगायतका प्रावधानका सम्बन्धमा कुनै ब्यहोरा नखुलाएकोले खरिद भएका मिनिटिलरको गुणस्तर सम्बन्धमा स्पष्ट हुने आधार देखिएन । यस्ता उपकरणहरुको गुणस्तर कायम भएको, लक्ष्यित वर्गले प्राप्त गरेको र कृषि कार्यमा उपयोग भएको सम्बन्धमा पालिकाले एकिन गर्नुपर्दछ । अत: खरिद भएका मिनिटिलरको गुणस्तर सम्बन्धमा जिम्मेबार पक्षबाट भेरिफिकेसन गरी गराई प्राविधिक पुष्टयाईं लिएर स्वीकार्य भएपछि मात्र त्यस्ता यन्त्र उपकरण खरिदको भुक्तानी गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

४५ **कृषि तथा पशु विकासमा आधारित साना किसान तथा युवा उद्यमशिलता विकास तथा बजारीकरण कार्यक्रम (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल)**

कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशिल र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकास गर्न लाभग्राहीहरुलाई स्वावलम्वी समूहहरुमा बाख्रा व्यवस्थापन र उन्नत प्रविधिहरुको अनुसरणवाट उत्पादन उत्पादकत्व र उद्यमशिलता अभिवृद्धि गर्नु र कृषि क्षेत्रको विकासका लागि संस्थागत संयन्त्र निर्माणार्थ पशु खरिद वागवानी तथा ढुवानी कृषि सामग्री तथा यन्त्र उपकरण तालिम तथा अनुगमनका लागि कृषि तथा पशु विकासमा आधारित किसान तथा युवा उद्यमशिलता सझेदारी परियोजना" (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल) र पालिका वीच रु.३७१४२८५७/- को लागत साझेदारीमा मिति २०८३/१२/३० सम्म कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी मिति २०८१/०९/२६ मा संझौता भएको छ । कुल लागत मध्ये ३० प्रतिशत ले हुने रकम रु.२६००००००/- पालिकाले र बाँकी हुने रकम रु.१११४२८५७ /- हेफरले व्यहोर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस परियोजना अन्तर्गत यस कार्यालयवाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई आ.व.२०८१/८२ मा रु.५८८००८१/- भुक्तानी भएको छ । हेफर इन्टरनेशनलसँग बहु वर्षीय दायित्व सिर्जना गर्ने गरी संझौता गर्नु बजेट नीति तथा सिद्धान्त बमोजिम देखिएन । यस सम्वन्धमा देखिएका व्यहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन् :

४५.१ पालिकाले हेफरसँग कृषि तथा पशु उद्यमशिलता विकास परियोजना सञ्चालनको लागि २०८१/०९/२६ मा तीन वर्षको लागि संझौता गरेको मध्ये यस आ.व. मा पालिकाबाट गर्ने खर्च मध्ये अनुगमन मुल्याङ्कन तालिम लगायतमा समेत रु.५८८००८१/- हेफरलाई उपलब्ध गराएको छ । पालिकामा रहेका स्थायी दरबन्दी भित्रको कृषि शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने नियमित काम उक्त गैरसरकारी संस्थालाई भुक्तानी गर्ने गरी संझौता गरेर योजना सञ्चालन गर्दा गराउँदा व्ययभार बढ्न गएको देखिएको छ । यसरी व्ययभार बढ्नेगरी परियोजना सञ्चालन गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गरी पालिकामा रहेका स्थायी दरबन्दी भित्रको कृषि शाखाबाट सम्पादन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ। पालिकाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यक्रमहरु जस्तो बाख्रा वितरण, खोर सुधार, मिनिटेलर खरिद तथा वितरण, तरकारी तथा घाँसको विउ वितरण तथा सचेतना सम्वन्धि तालिम कार्यक्रमहरुलाई व्यवस्थापन गर्न दरवन्दी अनुसार कृषि तथा पशु प्राविधिक कार्यरत रहेको, कृषि तथा पशु सेवामा योगदान पुर्याउन एक पालिका एक प्राबिधिकको छुट्टै व्यवस्था गरिएकोमा यस्ता कार्यक्रमहरु कार्यालयका कर्मचारीहरुबाट नै नगराई परमर्शदाताको खोजी गरि हेफर प्रोजेक्ट नेपालबाट गराईनु युक्तिसंगत देखिएन । अत: पालिकाका कृषि प्राविधिकबाट सम्पादन हुने पालिका भित्रका कामलाई पालिकाले समानिकरण अनुदानबाट गैरसरकारी संस्थालाई भुक्तानी गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

४५.२ पालिकाले नागरिकलाइ पुर्याउनुपर्ने आधारभूत कृषिमा आफ्नो स्वीकृत संरचनामार्फत सेवा पुर्याउनु पर्नेमा यस प्रकार अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाबाट कार्य गराउदा खरिद ऐन २०६३ को दफा ३१ मा सूचीमा समावेश भएका आशयपत्रदातासँग ३० दिनको सूचना दिई प्राविधिक एवं आर्थिक प्रस्ताव माग गर्नुपर्ने गुणस्तर र लागत विधि वा न्युन लागत विधिबाट छनौट गर्ने र खरिद संझौता पश्चारत सेवा प्रदायकबाट अग्रीम बैंक जमानत लिई संझौता रकमको २ प्रतिशतसम्म पेश्की दिन सकिने व्यवस्था छ । पालिकाबाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई विना कुनै जमानत पेश्की दिएको नियम सम्मत भएन ।

४५.३ पालिका र हेफर नेपाल बीच भएको संझौता भएकोमा शत प्रतिशत वि.वाइ.सि. बागलुङ संस्था मार्फत गराएको छ । हेफर नेपाल संस्थावाट वि.वाइ.सि. बागलुङ संस्था मार्फत संझौताको शत प्रतिशत कार्य गराई भुक्तानी लिएको पाईयो । संझौताको बुदा न ९ अनुसार संचालित कार्यक्रमको कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा अनुगमन समितिले व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१ बमोजिम चौमासिक रुपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र कार्यक्रमको अन्तिम भुक्तानी हुनुअघि पालिका स्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकावाट स्थलगत अनुगमन सहित कमि कमजोरी भएकोमा सुधार गर्न लगाउने गरी प्रतिवेदन तयार भएको छैन।

४५.४ संझौताको वुँदा नं.८.५ मा परियोजनाको प्रगति प्रतिवेदनमा क्रियाकलाप सम्पादन भएको र त्यसवाट आएको उपलब्धी र सो कार्यक्रमले पारेको प्रभावलाई समेत समेटी हेफर संस्थाले पालिकामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । हेफर प्रोजेक्ट नेपालले यस कार्यक्रमबाट प्राप्त उपलब्धी र पारेको प्रभाव प्रतिवेदनमा समेटी पालिकामा पेश गर्ने गरेको देखिएन । उपलब्धी र प्रभावलाई मापन गर्ने वस्तुगत आधार तथा मापदण्ड तयार नगरी संझौता भएको छ । यसले गर्दा यो कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व लक्षित परिवारहरुको कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशिल र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकास को बास्तविक अवस्था एकिन गरेको छैन भने कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशिल र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकासमा के कस्तो सुधार तथा परिवर्तन भयो विश्लेषण गर्न सक्ने अवस्था रहेन । वस्तुगत आधार तथा मापदण्ड तयार नगरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नाले सरकारी खर्चको प्रतिफल र गुणस्तरमा आस्वस्त हुन सकिएन । सम्पादित कृयाकलापबाट भएको उपलब्धी र कार्यक्रमले पारेको प्रभावलाई समेटी परियोजनाको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

४५.५ सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ११९ अनुसार कुनै कारोबार गर्दा आन्तरिक राजश्व कार्यालयबाट स्थाई लेखा नम्वर र मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति फर्म संस्थावाट मात्र गर्नुपर्ने र रु २० हजार भन्दा बढीको खरिद गर्नुपर्दा मु.अ.कर दर्ता भएकाबाट गर्न पर्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा १० अनुसार कुनै कारोबारमा संलग्न हुन चाहने व्यक्तिले कारोबार शुरु गर्नु भन्दा अघि कारोबार दर्ता गरेको हुनुपर्ने र दफा १४ अनुसार बस्तु वा सेवा आपुर्ति गर्दा प्रापकलाई बिजक दिनुपर्ने र नियमावली २०५३ को नियम १७ अनुसार दर्ता भएको व्यक्तिले कुनै बस्तु वा सेवा आपुर्ति गर्दा कर अधिकृतले अन्यथा स्वीकृत गरे देखि वाहेक प्रापकलाई अनुसूची- ५ र ५क बमोजिमको ढाँचामा कर विजक दिनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस बर्ष हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई रु. ५८८००८१/- भुक्तानी गरेको र हेफर प्रोजेक्टले कार्यक्रम कार्यान्वियन गराएकोमा हेफर प्रोजेक्ट नेपाल वा स्थानीय साझेदारले नियमानुसारको विजक वा कर विजक जारी गर्ने गरेको छैन र पालिकाले समेत विल विजक माग नै नगरी कारोबार रकम भुक्तानी दिने गरेको देखियो । अत : कानून अनुसार बिल विजक जारी नै नगरी आर्थिक कारोबार गरेको देखिएकोले नियमसम्मत देखिएन । हेफर नेपालसँग कार्यक्रम संझौता भएकोले सोही संस्थाले बिजक जारी गर्नु पर्नेमा स्थानीय गैर सरकारी संस्था प्रयोग गरी खर्चका बिल भरपाईहरु पेश गरेको अवस्थामा भुक्तानी हुने गरेकोले पालिकावाट भुक्तानी भएको कार्यक्रममा लागत साझेदारी गर्नुपर्नेमा संस्थाको कर्मचारी तलब जस्तो प्रशासनिक कार्यमा गैरसरकारी संस्थाले ३० प्रतिशत योगदान गर्ने र ७० प्रतिशत वास्तविक कार्यक्रम खर्च पालिकाले वेहोर्ने गरी संझौता गरेकोले गैह्रसरकारी संस्थाको आफ्नै कर्मचारीको तलव खर्च साझेदारी रकममा परेको र बैंक ग्यारेण्टी बिना पेश्की दिई काम गराउने कार्य गरेको अनियमित देखिन्छ ।

४५.६ संझौतामा ७० प्रतिशत नगरपालिका र ३० प्रतिशत हेफरले व्यहोर्ने देखिएकोमा हेफरको लागत साझेदारी संस्थाको कर्मचारी तलब, भत्ता जस्तो प्रशासनिक कार्यमा ३० प्रतिशत योगदान गर्ने र ७० प्रतिशत वास्तविक कार्यक्रम खर्च पालिकाले वेहोर्ने गरी संझौता गरेकोले गैह्रसरकारी संस्थाको आफ्नै कर्मचारीको तलव खर्च साझेदारी रकममा परेकोले वास्तविक कामको लागत साझेदारी भएको देखिदैन । लाभग्राही कृषकलाई वितरण गरेका बाख्रा, भैसी, गाई लागायतका पशु चौपायाको वितरणको भरपाई पेश भएको भएतापनि निस्चित अवधिसम्म उक्त पशु चौपाया बेच विखन नगर्ने, काटी मासी नगर्ने लगायतका प्रतिवद्धता सहितको करार समेत नगराई वितरण गरिएकोले लाभग्राहीले बुझेका पशु चौपाया मार्फत अधिकतम लाभ लिइ उद्यमशिलता विकास हुनेमा सुनिश्चितता हुन सकिएन । यसरी खरिद भएका कृषि औजार, यन्त्र उपकरण लगायतका सामग्री एवं पशु चौपायाको गुणस्तर परीक्षण समेत गरेको पाइएन । लाभग्राही

कृषकलाई वितरण गरेका बाख्रा, भैसी, गाई लागायतका पशु चौपाया निस्चित अवधिसम्म बेच विखन तथा काटी मासी नगर्ने लगायतका प्रतिवद्धता सहितको करार गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ । खरिद भएका कृषि औजार, यन्त्र उपकरण लगायतका सामग्री एवं पशु चौपायाहरुको गुणस्तर परीक्षण गरी तोकिएको मापदण्ड अनुसारका भए/नभएको सम्बन्धमा एकिन गर्नुपर्दछ ।

४६ **अकबरे खुर्सानी खेती**

गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चि भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाले यो वर्ष मूख्यमन्त्री नवप्रबर्तन कार्यक्रम अन्तर्गत पालिकाको वडा नम्बर १ लिउवामा ५ जना कृषकको १३.८.०.१ रोपनी जग्गा १० वर्षका लागी प्रतिरोपनी वार्षिक रु.७२२०/- का दरले रु.९९६३६/- मा लिजमा लिएर स्थानीय जातको अकबरे खुर्सनानी खेती गर्ने जनाई (बैठक भत्ता, अनुगमन खर्च, यातायात खर्च, ढुवानी लगायतका अन्य खर्च बाहेक) जग्गा भाडा सहित देहाय अनुसारका शिर्षकमा देहाय अनुसार रु.५२५२८९७/- खर्च लेखेको छ । अकबरे खुर्सानी खेतीबाट यस आर्थिक वर्षमा कुनै आय आर्जन शुरु नभएको पालिकाले जनाएको छ । पालिकाको आन्तरिक आय न्यून रहेको अबस्थामा पर्याप्त मात्रामा लागत लाभ विश्लेषण गरेर यस्तो खर्च धान्न सक्ने नसक्ने एकिन गरी पालिका आफैले अकबरे खुर्सानी खेती गर्ने वा अनुदान उपलब्ध गराएर किसानलाई यस्तो खेती गर्न उत्प्रेरित गर्ने सो सम्बन्धमा पालिकाले स्पष्ट धारणा बनाउनुपर्दछ । साथै यस किसिमका ब्यबसायिक क्रियाकलामा पालिका आफै संलग्न हुँदा पालिका भित्रका नागरिकलाई दैनिक सेवा प्रवाहमा असर पर्ने नपर्ने सम्बन्धमा पालिका एकिन हुनु पर्दछ ।

गो.भौ.नं./ मिति	विवरण	भुक्तानी रकम
१-२०८२/०१/२४	टनेल निर्माण	४९६६२०
४-२०८२/०२/३०	मिनिटिलर,पानी तान्ने पम्म,घाँस काट्ने मेशिन लगायत यन्त्रउपकरण खरिद	९७१८२०
६-२०८२/०३/०१	प्राङ्गारिक मल,डल्ले खुर्सानीको बीउ,बेसारको बीउ खरीद	३०००००
१०-२०८२/०३/०५	थोपा सिंचाई उपकरण,प्लाष्टिक तथा अन्य औजारहरु खरीद	८९६७६१
१६-२०८२/०३/१९	कलेक्सन भबननिर्माण	९८७५६५
११८-२०८२/०३/२३	ड्रम खरिद	९१९९६
१३३-२०८२/०३/२४	जग्गा भाडा	४५६८८
१३७-२०८२/०३/२३	बिरुवाको भिडामिन रकिटनासक औषधी खरिद	२७०९८०
२३-२०८२/०३/२५	कामदारको ज्याला	४४०८३२
१२०-२०८२/०३/२३	जेनेरेटर खरिद	६०००००
१४७-२०८२/०३/२५	बाटो निर्माण तथामर्मत	५६०१२
२२-२०८२/०३/२४	कुट्ने पिस्ने यन्त्रऔजार तथा प्रशोधन सामाग्री खरिद	९४६२३
	जम्मा	**५२५२८९७**

४७ **व्यवसायिक संस्थालाइ अनुदान** (१०२-2082-03-20):

आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७६ को नियम ४१ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाले विगत वर्षहरु देखि नैं र आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा देहाय अनुसारको बस्तु सेवा तथा परामर्श खरिद गरेर रु.२१२८५०/- भुक्तानी दिएको छ । ब्यपारिक/ब्यबसायिक संस्था लेखन नेपाल मिडिया प्रा.ली. (606530341) लाई पालिकाले यो वर्ष पालिका बिबिध पुँजीगतबाट Canoon DSLR Camera र अन्य उपकरण खरिद गर्न

रु.२०००००/- अनुदान दिएको छ । यसरी पालिका भित्रको विकास निर्माण प्रयोजनको लागि बिनियोजन गरेको पुँजीगत बजेटबाट ब्यापारिक कारोबार गर्ने निकाय लेखन नेपाल मिडिया प्रा.ली. (606530341) लाई क्यामेरा तथा फोटोग्राफी सम्बन्धी यन्त्र उपकरण खरिद गर्न अनुदान दिएकोले लक्ष्यित वर्गलाई लाभ पुग्नेगरी अनुदानको वितरण भएको देखिएन भने पालिका भित्र बिकास निर्माणको लागी बिनियोजित पुँजीगत बजेट आर्थिक सहायता बितरणमा खर्च भएको देखियो ।

गो.भौ.नं. र मिति	कामको विवरण	ब्यापारिक कारोबारमा भुक्तानी रकम	अनुदान रकम
१२९-२०८१/०९/०७	सूचना प्रकाशन	३०५००	-
०७-२०८१/०९/१८	सार्बजनिक सुनुवाई	६७३५०	-
३९५-२०८२/०२/०७	सूचना प्रकाशन	१५०००	-
५२९-२०८२/०३/२१	उद्घोषण तथा भाषण कला तालिम	१०००००	-
४१८-२०८२/०२/१३	क्यमेरा तथा फोटोग्राफी सम्बन्धी यन्त्र उपकरण खरिदको बिल भुक्तानी	-	२०००००
	जम्मा	**२१२८५०**	**२०००००**

यसरी कार्यक्रमको लक्ष्य विपरित हुनेगरी ब्यापारिक कारोबार गर्ने निकायको यन्त्र उपकरण खरिदको बिल भुक्तानीमा अनुदान उपलब्ध गराएको रु.२०००००/- अनियमित देखिएको रु..

अनियमित भएको	२,००,०००

४८ ईन्धन खर्च

नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयद्वारा जारी सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्ने सम्वन्धी नीतिगत मार्गदर्शन, २०७७ मा सवारी साधनको इन्धन, मर्मत खर्चमा एकरुपता ल्याउन निश्चित मापदण्ड बनाई कार्यान्वियनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले यस वर्ष रु.९०१७९२/- इन्धन शिर्षकमा खर्च लेखेकोमा इन्धन खर्चको मापदण्ड तयार गरेको छैन । कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार पालिकामा स्कार्पियो जिप गाडी १ थान र मोटरसाईकल ११ थान रहेकोमा सवारी साधन अनुसार वार्षिक इन्धन खर्च र उपयोगको विवरण खुल्ने गरी स्पष्ट अभिलेख राखेको छैन । जसले गर्दा इन्धन खर्चमा पालिकाले मितव्ययिता अपनाएको छ भन्ने सम्बन्धमा स्पष्ट हुन सकिएन । इन्धन खर्चलाई मितव्ययी बनाउन स्पष्ट मापदण्ड बनाई खर्च लेख्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । त्यसैगरी इन्धन खपतको विवरण सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्राणाली (PAMS) मा प्रविष्ट गरी इन्धन खर्चलाई पारदर्शि बनाउनु पर्दछ ।

४९ भ्रमण खर्च

भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ को नियम १८(१) मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारीले दैनिक भत्ता तथा भ्रमण खर्चको बिलसँग भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी सोही नियमावलीको नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्बन्धित कार्यालयले भ्रमण अभलेख राख्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी तथा कर्मचारीको लागि भ्रमण खर्च शीर्षकबाट रु.११९७६७३/- लेखेकोमा नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुरुप भ्रमण अभिलेख खाता राखेको छैन भने अधिकांश कर्मचारी तथा पदाधिकारीले भ्रमण पश्चात भ्रमण प्रतिवेदन पेश गरेका छैनन् । नियमावलीमा भएको व्यवस्थाको पालना गरी भ्रमण अभिलेख राखेर मात्र भ्रमण खर्च लेख्नेतर्फ कार्यालयले ध्यान पुर्याउनु पर्दछ ।

५० करार कर्मचारी

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा विभिन्न पदमा करार सेवामा कर्मचारी राखी रु.५८१७९४२/- खर्च लेखेको छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन् :

५०.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र र कार्यबोझको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी प्रकृतिको कामको र सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने तर अस्थायी

दरबन्दी सृजना गर्न नसकिने व्यवस्था छ । पालिकाले विभिन्न पदमा कर्मचारीहरु करारमा राखी रु.५८१७९४२/- खर्च लेखेको छ । त्यसैगरी सोही ऐनको दफा ८३(८) वमोजिम पालिकाले नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयश, कार्यालय सहयोगी, प्लम्बर, इलेक्टीसियन, चौकिदार, मालि, बगैँचे लगायतका पदमा मात्र करारबाट सेवा लिन सकिने व्यवस्था गरेको छ । ती बाहेक अन्य पदमा प्रदेश लोकसेवा आयोगमा माग गरी स्थायी पदपूर्ति गर्नुपर्नेमा यस पालिकाले माथि उल्लेखित पद बाहेकको करारमा राख्न नमिल्नेमा ईन्जिनियर, सव ईन्जिनियर, असिस्टेन्ट सव ईन्जिनियर, सहायक पाँचौं लगायतका पदमा करार नियुक्ति गरी रु.२३८९७९५/- खर्च गरेको देखियो । दरवन्दि यकिन गरी स्थायी पदपूर्ती गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५०.२ **दरबन्दी बेगरका करार कर्मचारी** : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र र कार्यबोझको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी प्रकृतिको कामको र सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने तर अस्थायी दरबन्दी सृजना गर्न नसकिने व्यवस्था छ । पालिकाले दरबन्दी कायम नरहेका स्वास्थ्य सेवा तर्फका निम्नानुसार पदमा कर्मचारी राखी वर्षभरिमा रु.३९०७८५९/- खर्च लेखेको छ । दरबन्दी भन्दा बढी निम्नानुसार पदमा करार सेवामा कर्मचारी नियुक्त गरी भुक्तानी भएको तलव भत्ता लगायतका सुविधाको रकम नियमसम्मत नदेखिएको रु.

महिना	**पद**	**रकम**
२०८१ श्रावण र भाद्र	अनमी ५ जना,अहेव ४ जना ल्याब असिस्टेन्ट २ जना का.स. १ जना गरी जम्मा १२ जना	२९६१२५
२०८१ असोज र चाडबाड खर्च	अनमी ४ जना,अहेव ४ जना ल्याब असिस्टेन्ट २ जना का.स. १ जना गरी जम्मा ११ जना	५४१६५०
२०८१ कार्तिक देखि २०८२ असारसम्म (पोशाक खर्च) समेत	अनमी ५ जना,अहेव ४ जना ल्याब असिस्टेन्ट २ जना का.स. ३ जना गरी जम्मा १४ जना	३०७००८४
	जम्मा	**३९०७८५९**

अनियमित भएको	३९,०७,८५९

५१ **वडा सञ्चालन खर्च**

पालिकाले वडा कार्यालयको लागि बजेट विनियोजन गरी कार्यालय सञ्चालन सम्बन्धि सामाग्री खरिद गरेको आधारमा वडा कार्यालय चालु प्रशासनिक खर्च शीर्षकबाट यो वर्ष रु.१५४५३८२/- खर्च लेखेको छ । तर प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबाट वडा सचिवलाई खर्चको अख्तियारी दिएको छैन । यस्तो अवस्थामा पालिका कार्यालयबाटै खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ । सरकारी सम्पत्तिको अभिलेख राख्ने प्रयोजनको लागि महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) तयार गरी अनिवार्य रुपमा प्रयोग गर्ने गरी लागु गरेको छ । उक्त प्रणाली लागु भएपछि जिन्सी अभिलेख म्यानुअल (रजिष्टरमा) राख्न मिल्दैन । पालिकाले वडा सञ्चालन खर्चको लागि वडा कार्यालयहरुबाट खरिद गरिएका सामानहरु अझै पनि म्यानुअल नै दाखिला गरेको देखियो । वडा कार्यालयबाट खरिद भएका सबै प्रकारका जिन्सी सामाग्रीहरुको सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीमा अनिवार्य रुपमा दाखिला गर्नुपर्दछ ।

५२ **फरक शीर्षकबाट खर्च लेखेको** (२८४-2082-12-22):

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३५(२) (क) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा र सम्बन्धित खर्च शीर्षकमा परेको र खर्च गर्न बाँकी रहेको रकम खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले मा पारीश्रमिक पदाधिकारी शीर्षकबाट भ्रमण खर्च शीर्षकमा रु.१०३९५०/- खर्च लेखेको छ । यसरी एउटा शीर्षकमा विनियोजन भएकको रकम अर्को असम्बन्धित र फरक शीर्षकबाट खर्च लेखेको नियमसम्मत नदेखिएको रु..

अनियमित भएको	१,०३,९५०

५३ **पारिश्रमिक कर दाखिला** (४१८-2082-02-13):

आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९२ मा भुक्तानीमा कर कट्टी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले वडा नं १ मा महिलाहरुको लागि उदघोषण तथा भाषण कला सम्बन्धि २०८२ जेष्ठ ९ गतेदेखि ११ गतेसम्म सञ्चालित तीन दिने तालिम सञ्चालन गर्दा प्रशिक्षक लगायतलाई भुक्तानी भएको भत्ता रु.२१०००/- मा कट्टी भएको पारिश्रमिक कर रु.३१५०/- दाखिला गरेको देखिएन । कट्टी भएको कर दाखिला गर्नुपर्ने रु..

प्रमाण पेश नगरेको	३,१५०

५४ **अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन** (४४३-2082-02-29):

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६ (५) मा जिम्मेबार ब्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यबस्था रहेको छ । पालिकाले श्री सल्यान सुखौरा माध्यमिक विद्यालयलाई कक्षा ८ र ९ का विद्यार्थीका लागि अनिवार्य विषय (अंग्रेजी, गणित र विज्ञान) र कक्षा १० का वद्यार्थीका लागि सम्पूर्ण विषयको लागि अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन वापत रु.४००००० /- भुक्तानी गरेको छ । संलग्न विवरण अनुसार कक्षा सञ्चालनमा भएको विवरण निम्नानुसार छ :

विवरण	रकम
विद्यार्थीका लागि कापी खरिद (मुनाल अफसेट प्रेस)	९२२०८
अन्य स्टेशनरी सामान	१६५०५
शिक्षकको पारिश्रमिक	
पौष मा ७ जना शिक्षक	४०३३८
माघ मा ६ जना शिक्षक	९९२३४
फागुन मा ६ जना शिक्षक	९८३८५
चैत्रमा ६ जना शिक्षक	५४०२१
जम्मा	**४००६९१**

विद्यार्थीका लागि कापी खरिद गरेको जनाई मुनाल अफसेट प्रेस सँग रु.९२२०८/- का कापी खरिद गरेको बिल संलग्न गरेकोमा विद्यार्थीलाई कापी वितरण गरेको भरपाई संलग्न गरेको छैन । त्यसैगरी पौष देखि चैत्रसम्म अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गरेको विवरण पेश गरेकोमा कुन शिक्षकले कुन विषय अध्यापन गराएका हुन् सोको व्यहोरा नखुल्नुका साथै अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन भएको अवधिको विद्यार्थीको हाजिरी पनि संलग्न गरेको छैन । अत: कक्षा सञ्चालन भएको अवधिको विद्यार्थीको हाजिरी तथा कापि वितरणको भरपाई पेश गर्नुपर्ने रु..

प्रमाण पेश नगरेको	४,००,०००

५५ **विविध खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७३ (६) मा आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यस वर्ष विविध खर्च शीर्षकबाट अतिथि सत्कार, खाना खाजा खर्च लगायतमा रु.१९१२७३२/- खर्च लेखेको छ । जसमध्ये खाना खाजा अतिथि सत्कार तथा होटलबास खर्चमा रु.५४६९५६/- खर्च गरेको छ । कार्यालयले उपलब्ध बजेटलाई कार्यक्रम बनाई उपलब्धीमुलक क्षेत्रमा खर्च गरेर यस्ता प्रकृतिका खर्चमा न्यूनीकरण गर्नुपर्दछ ।

५६ **होस्टेल सञ्चालन** (४२४-2082-02-22):

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६ (५) मा जिम्मेबार ब्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न

कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यबस्था रहेको छ । पालिकाले श्री महेन्द्र माध्यमिक विद्यालयमा कक्षा १० का विद्यार्थीका लागि होस्टेल सञ्चालन वापत रु.२०००००/- खर्च लेखेको छ । उक्त होस्टल सञ्चालन २०८१/१०/०२ देखि २०८१/१२/३ सम्म सञ्चालन भएको कागजात संलग्न रहेको र शिक्षकहरु रेशम पुन, सुमन आचार्य, विनोद रोकाया, गोबिन्द बुढाथोकी, शर्मिला पौडेल, सिर्जना थापा र कृष्ण बहादुर बोहोराले कक्षा सञ्चालन गरेको देखिएकोमा विद्यालयले पेश गरेको खर्च विवरणमा शिक्षकहरुलाई उक्त अवधिमा अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गरे वापत रु.६००००/- भुक्तानी भएको विवरण पेश गरेकोमा शिक्षकले रकम बुझेको भरपाई संलग्न गरेको छैन । त्यसैगरी होस्टेल सञ्चालन अवधिमा कक्षा १० मा अध्ययनरत कति विद्यार्थीहरु होस्टलमा बसेर अध्ययन गरेका हुन सो खुल्ने तथा विद्यार्थीको हाजिर समेत संलग्न गरेको छैन । शिक्षकले पारिश्रमिक बुझेको भरपाई तथा विद्यार्थीको हाजिर प्रमाण पेश गरी खर्च पुष्टी गर्नुपर्ने रु..

प्रमाण पेश नगरेको	२,००,०००

५७ **सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन**

शिक्षा तथा मानव स्रोत केन्द्रबाट प्रकाशित कार्यक्रम कार्यन्वयन पुस्तिका २०८१/०८२ मा स्थानीय तहले नियमित रुपमा सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरुको स्थलगत निरीक्षण गरी बार्षिक साधारण सभाबाट बजेट र कार्यक्रम पास गरेको, गत आ.व. को खर्च स्वीकृत गरेको र लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेश गरेको सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरुलाइ एकमुष्ठ रु ३ लाख अनुदान उपलब्ध गराउने र उक्त अनुदान रकमबाट केन्द्रको व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम परिचालकको प्रमाणित हाजिरी अभिलेख हेरी मासिक रु १००००/- का दरले १२ महिनाको पारिश्रमिक र चाडपर्व खर्च भुक्तानी गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तैगरी सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि मापदण्ड, २०७८ मा सिकाइ केन्द्रले बैकल्पिक विद्यालय शिक्षा तथा सिकाइ कार्यक्रम, प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा, साक्षरता तथा निरन्तर शिक्षा, सामुदायिक सरसफाइ तथा स्वास्थ्य शिक्षाका कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले देहाय अनुसारका २ बटा सामुदायिक सिकाई केन्द्रलाइ विभिन्न मितिमा देहाय बमोजिमको रकम रु.७९५४३४/- अनुदान उपलब्ध गराएको छ । बार्षिक रुपमा रु.६०००००/- मात्र अनुदान निकासा गर्न मिल्ने देखिएकोले बढी निकासा भएको रकम रु.१९५४३४/- सम्बन्धित सामुदायिक सिकाई केन्द्रबाट फिर्ता गरी संघीय सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने रु.

गो. भौ.नं./मिति	सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको नाम	निकासा हुनुपर्ने रकम	जम्मा निकासा रकम	बढी निकासा
३११/ ०८२-३-१५	किसिमकोट सामुदायिक सिकाइ केन्द्र	३०००००	३९७९३४	९७९३४
३०९/ ०८२-३-१५	जनकल्याण सामुदायिक सिकाइ केन्द्र	३०००००	३९७५००	९७५००
	जम्मा	**६०००००**	**७९५४३४**	**१९५४३४**

असुल गर्नुपर्ने	१,९५,४३४

५८ **विद्यालय र विधार्थी संख्या**

पालिकाले तयार पारेको शैक्षिक सत्र २०८१ को विवरण अनुसार देखिएका व्यहोराहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्:

क्र.सं.	विद्यालयको किसिम	विद्यालय संख्या	विधार्थी संख्या	प्रतिशत
१	सामुदायिक विद्यालय	२७	१७१३	५८.३८
२	संस्थागत विद्यालय	१	२२१	७.५३
	जम्मा	**२८**	**२९३४**	

उपरोक्त विवरण अनुसार पालिकाको जम्मा विधार्थी संख्या २९३४ रहेकोमा ५८.३८ प्रतिशत सामुदायिक विद्यालयमा र ७.५३ प्रतिशत संस्थागत विद्यालयमा अध्यनरत रहेको देखियो ।

५९ **सामुदायिक विद्यालयको दरबन्दी र पद्पुर्ती**

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा पालिका भित्रका २७ वटा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक दरबन्दी र पदपूर्तीको अवस्था देहाए बमोजिम रहेको छ:

विद्यालयको किसिम	दरबन्दी संख्या	स्थायी पदपूर्ती	पदपूर्ती मध्ये राहत/ करार	रिक्त दरबन्दी
सामुदायिक	१८५	११५	७०	०

उक्त विवरण अनुसार पालिकामा जम्मा १८५ शिक्षक दरबन्दी रहेकोमा ११५ जना स्थायी पदपूर्ती र ७० जना अस्थायी/राहत/करारमा नियुक्त गरी पदपूर्ती गरेको देखिन्छ । पालिकाले विद्यालय संख्याका आधारमा सिर्जना गरेका पदहरुमा स्थायी पदपूर्ती गरी सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

६० **शिक्षक विद्यार्थी अनुपातः**

शिक्षा नियमावली, २०५९ अनुसार सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात हिमाली भेगमा १:४० पहाडी भेगमा १:४५ र उपत्यका तथा तराई भेगमा १:५० रहने व्यवस्था छ । पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ:

सि.नं.	विद्यालयको नाम	शिक्षकहरूको संख्या	विद्यार्थीहरूको संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	अरनिको प्राथमिकविद्यालय	२	१३	१:७
२	बाल विकास आधारभूतविद्यालय	९	९६	१:११
३	भृकुटी माध्यमिकविद्यालय	१८	२१०	१:१२
४	धन ज्योति प्राथमिकविद्यालय	२	३	१:२
५	धुल्लुलिउवा माध्यमिकविद्यालय	१४	१७४	१:१२
६	ज्ञानोदय आधारभूतविद्यालय	८	६३	१:८
७	हुग्दिशिर प्राथमिकविद्यालय	५	२८	१:६
८	जन जागृति प्राथमिकविद्यालय	२	१४	१:७
९	जन कल्याण प्राथमिकविद्यालय	२	१३	१:७
१०	जनता प्राथमिकविद्यालय	३	१६	१:५
११	महेन्द्र माध्यमिकविद्यालय	१५	१३०	१:९
१२	मंगलमाया नेपाल ताराप्राथमिक विद्यालय	५	२४	१:५
१३	नेपाल आमा प्राथमिकविद्यालय	२	८	१:४
१४	नेपाल विश्व स्वतन्त्रप्राथमिक विद्यालय	२	१५	१:८
१५	नेपाल कर्तब्य पलानप्राथमिक विद्यालय	५	३०	१:६
१६	नेपाल तारा प्राथमिकविद्यालय	२	७	१:४
१७	पञ्च रत्न प्राथमिकविद्यालय	३	१८	१:६
१८	पुरुषोदय माध्यमिकविद्यालय	२४	१९३	१:८
१९	सागदी प्राथमिकविद्यालय	५	२७	१:५
२०	सल्यान सुखौरा मावि	१४	८१	१:६
२१	सर्वोदय माध्यमिकविद्यालय	१९	२९४	१:१५
२२	शारदा माध्यमिकविद्यालय	१६	२१४	१:१३
२३	शिवालय प्राथमिकविद्यालय	२	१०	१:५
२४	सिर्जना प्राथमिकविद्यालय	२	१६	१:८
२५	सुखौरा प्राथमिकविद्यालय	२	७	१:४
२६	टिमुरे घाट प्राथमिकविद्यालय	२	९	१:५

	जम्मा	१८५	१७१३	१:९

उपरोक्त विवरण अनुसार यस पालिकामा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात १:९ रहेको छ अर्थात यस पालिकामा १ जना शिक्षकले ९ जना विद्यार्थीहरुलाई पठन पाठन गराउनु पर्ने देखिन्छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को अनुसूची १ को जिल्ला वर्गिकरणमा बाग्लुङ्ग जिल्ला पहाडी जिल्लाको सूचीमा रहेको छ । शिक्षा नियमावली, २०५९ ले तोके अनुसार पहाडी भेगमा सामुदायिक विद्यालयमा १ जना शिक्षकले ४५ जना विद्यार्थीलाई पठन-पाठन गराउनुपर्ने गरी शिक्षकको दरबन्दी कायम हुनु पर्नेमा यस पालिकामा १ जना शिक्षकले औषतमा ९ जना विद्यार्थीलाई मात्र पठन पाठन गराएको देखियो जुन शिक्षा नियमावलीले तोकेको अनुपात भन्दा कम रहेको छ । पालिकाले विद्यार्थी संख्या अनुसार शिक्षकको दरबन्दी मिलान गर्नु पर्दछ ।

६१ प्रति विद्यार्थी लागत

पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को प्रति विद्यार्थी लागत देहाय बमोजिम रहेको छ:

बजेट विवरण	बजेट रकम	खर्च रकम	विद्यार्थी संख्या	प्रति विद्यार्थी लागत
शिक्षा क्षेत्रको कुल बजेट	१५३१८४१००	१३८३२६८१९	२४५२	५६४१३

उपरोक्त विवरण अनुसार पालिकाको सामुदायिक विद्यालयको प्रति विद्यार्थी लागत रु.५६४१३/- रहेको छ । शिक्षक विद्यार्थी अनुपात कम रहेकोले प्रति विद्यार्थी लागत बढी रहेको देखियो । अतः पालिकाले विद्यार्थी संख्या अनुसार शिक्षकको दरबन्दी मिलान गरेर प्रति विद्यार्थी लागत कम गर्न पहल गर्नुपर्दछ ।

६२ शैक्षिक गुणस्तर

पालिका अन्तर्गत रहेका विद्यालयहरुको २०८१ सालको एस.ई.ई.परीक्षामा जम्मा १८७ विधार्थीको सहभागी भएकोमा नतिजाका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको तुलना देहाय बमोजिम रहेको छ:

क्र.सं.	जिपिए	जम्मा विधार्थी	उत्तिर्ण विधार्थीसंख्या		उत्तिर्ण प्रतिशत	
			संस्थागत	सामुदायिक	संस्थागत	सामुदायिक
१	३.६१ - ४.००	३	१	२	६.२५	१.१७
२	३.२१ - ३.६०	१९	७	१२	४३.७५	७.१७
	जम्मा	**१८७**	**१४**	**७५**	**८७.५०**	**४३.८५**

उल्लेखित तालिका अनुसार १८७ विधार्थीमध्ये ३.६१-४.०० जिपिए ल्याउने २ जना र ३.२१-३.६० जिपिए ल्याउने १२ जना विधार्थी सामुदायिक विद्यालयबाट उत्तिर्ण भएको देखियो । पालिकाले सामुदायिक विद्यालयमा उच्च जिपिए ल्याउने विद्यार्थी संख्या बृद्धि गर्न सामुदायिक शिक्षा/विद्यालयको गुणस्तर सुधारमा थप ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

६३ संस्थागत विद्यालयको छात्रबृति र त्यसको अनुगमन

पालिकाको शिक्षा ऐन २०७६ को दफा ४१ को उपदफा १ मा संस्थागत विद्यालयले विद्यालयमा भर्ना भएका कुल बिद्यार्थी संख्याको कम्तिमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरि तोकिए बमोजिम आर्थिक रुपमा बिपन्न अपाङ्गता भएकाहरु महिला दलित बिद्यार्थीहरुलाइ छात्रबृत्ति गराउनु पर्ने र त्यसको विवरण गाउँपालिका शिक्षा शाखामा उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था भएकोमा सो को कार्यन्वयन भएको विवरण प्राप्त भएन । अतः ऐनमा तोकेको व्यवस्था अनुसार संस्थागत विद्यालयले छात्रबृति प्रदान गरे नगरेको पालिकाले अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

६४ दिवा खाजा

शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट प्रकाशित कार्यक्रम कार्यन्वयन पुस्तिका २०८१/८२ को क्रियाकलाप नं २.७.११.१ मा तोकिएका बिद्यार्थीका दिवा खाजाको लागि विद्यालयलाइ अनुदान निकासा गर्दा शैक्षिक व्यवस्थापन सुचना प्रणालीमा समावेश भएको वालविकास देखि कक्षा ५ सम्मको बिद्यार्थी संख्यालाइ आधार मानी दैनिक रु १५ का दरले अधिकतम १८० दिनका लागि रकम

निकासा गर्ने व्यवस्था रहेको छ।स्थानीय तहले दोस्रो त्रैमासिक देखि विद्यालयमा बजेट निकासा गर्दा भौतिक रुपमा पुरा समय चलेको दिन खाजा उपलब्ध गराएका विद्यालयको प्रधानाध्यापक र विव्यस अध्यक्षबाट विधार्थिको संख्यात्मक हाजिरी विवरण प्रमाणित गराइ स्थानीय तहमा संकलन गरी संख्या एकिन भए पश्चात मात्र थप अनुदान दिने व्यवस्था छ।त्यस्तै प्रत्येक चौमासिकमा रकम निकासा गर्दा उक्त समय भन्दा अगाडि निकासा भएको रकम सही सदुपयोग भए नभएको एकिन गर्ने व्यवस्था रहेको साथै विद्यालयबाट सञ्चालित दिवा खाजा कार्यक्रमको निरीक्षण अनुगमन स्थानीय तहबाट गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले आ.व. २०८१/८२ मा विद्यालयका लागि विभिन्न मितिमा रु.२०२५९३०/- निकासा गरेको छ। नमूनाका रुपमा केही विद्यालयहरुको माग फाराम परिक्षण गर्दा IEMIS अनुसार रकम निकासा भएको देखिन्छ। तर पालिकाबाट निकासा भएको रकम तोकिएको कार्यमा खर्च भए नभएको र खाजाको गुणस्तर कायम भए नभएको सम्बन्धमा पालिकाबाट अनुगमन भएको पाइएन । तसर्थ पालिकाले विद्यालयमा जाने अनुदानलाइ प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्नको लागी अनुगमन निरिक्षण गरी प्रतिवेदन गर्नेका साथै उक्त कार्यक्रम कार्यन्वयन पुस्तिकाको पालना गर्नुपर्दछ।

६५ **आवाशीय सुविधा सहित बिद्यार्थी व्यवस्थापन**

आवासीय बिद्यार्थी व्यस्थापनका लागि पालिका र सर्वोदय मा. वि. विचको संझौतामा गाउँपालिकाले सिफारिस गरेबाहेक बिद्यार्थीहरु विद्यालयमा भर्ना नगर्ने, विद्यालयले कम्तिमा २५ प्रतिशत लागत साझेदारी गर्ने र खर्च भएको रकमको विल भर्पाइ लगायत आवश्यक कागजातहरुको विवरण अद्यावधिक गरी पालिकामा पेश गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले गो.भौ.नं. १२१/०८२-३-२४ (गा.पा. शिक्षा) बाट सर्वोदय मा.वि.लाइ एकमुष्ठ रु.५०००००/- अनुदान उपलब्ध गराएको छ । तर संझौतामा उल्लेख भए बमोजिमको शर्त अनुसार पालिकाले सीफारिस गरेका बिद्यार्थीले मात्र आवासीय सुविधा लिएका सम्बन्धमा बिद्यार्थीको हाजिरी पेश नभएकोले एकिन गर्न सकिएन । त्यस्तै गरी विद्यालयले २५ प्रतिशत लागत साझेदारीको रकम वेहोरेको विवरण प्राप्त भएन र पालिकाले उपलब्ध गराएको अनुदानको खर्च भएको विल भर्पाइ लगायत आवश्यक कागजात संलग्न भएको देखिएन । अत: संझौताका शर्तहरु बमोजिम कार्यक्रम सम्पन्न भएको, बिद्यार्थीको प्रमाणित हाजिरी, कुल खर्चमा विद्यालयले कम्तिमा २५ प्रतिशत लागत साझेदारी व्यहोरेको विवरण लगायतका खर्चको पुष्टी गर्ने आवश्यक प्रमाण कागजात पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	५,००,०००

६६ **प्रणाली सञ्चालनको नविकरण** (४१५-2082-02-13):

गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३७ (छ) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपलब्ध श्रोत साधन तथा सम्पत्तिको समुचित उपयोग भएको र सम्पत्ति हानी नोक्सानी नहुने गरी सम्भार तथा संरक्षणको उचित व्यवस्था गरेको सुनिश्चित भएर मात्र खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिका अन्तर्गत १0 वटा स्वास्थ्य संस्थामा सञ्चालन गरेको eHMIS (Electronic Health Management Information System) प्रणालीको नविकरण शुल्क वापत प्रति स्वास्थ्यसंस्था रु.५०००/- का दरले वार्षिक नबिकरण शुल्क मुअकर सहित रु.५६५००/- भुक्तानी गरेको छ । पालिकाले कोड फ्युजन टेक्नोलोजिज् प्रा लि (६०६६४२२८२) सँग गरेको संझौता लेखापरीक्षणमा पेश नभएकोले नवीकरण शुल्क सम्बन्धी शर्तहरुका सम्बन्धमा सप्पष्ट हुन सकिएन । यस पालिकाले कोड फ्युजन टेक्नोलोजिज् प्रा.ली.सँग गरेको संझौताको सर्तहरु मध्ये कोड फ्युजन टेक्नोलोजिज् प्रा.ली. ले स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिएका सम्पूर्ण सेवाहरु HMIS Tools अनुसार नैं विद्युतिय रुपमा राखि त्यसै माध्यमबाट Report निकाल्ने र DHI2 मा स्वत: अपडेट हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने सर्त राखेकोमा सो अनुसार कार्य भए नभएको सम्बन्धमा कुनै प्रगति प्रतिवेदन पेश भएको छैन । DHIS2 मा डाटा प्रविष्टि गर्न आवश्यक पर्ने API तथा अन्य प्राविधिक TOOLS हरु स्वास्थ्य सेवा विभागसँग समन्वय गरेर प्रलाणीलाई Interoperable बनाउने व्यवस्था रहेकोमा स्वास्थ्य सेवा विभागसँग API तथा अन्य TOOL हरुसँग Interoperable बनाए नबनाएको कार्यप्रगति पेश भएको छैन । संझौताको अबधिसम्म कोड फ्युजन टेक्नोलोजिज् प्रा.ली.ले आवश्यक समन्वय गरी तथ्याङ्कको सुरक्षा (Data Security) तथा सर्भर सम्बन्धी प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेकोमा कुन स्थानमा रहेको कुन सर्भरको लागी प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराएको सो सम्बन्धमा स्पष्ट हुने व्यहोरा खुलाएको छैन ।

कोड फ्युजन टेक्नोलोजिज् प्रा.ली.ले eHMIS प्रणाली बरेङ्ग गाउँपालिका अन्तरगतका १० स्वास्थ्यसंस्थाको लागी विकास गरेको नभई पहिला नैं विकास गरी सञ्चालनमा रहेको र एउटै सोर्सकोड भएको eHMIS प्रणाली प्रयोग गर्ने युजर आईडि मात्र बनाए पुग्ने भएकोले पालिकाको १० संस्थाको लागी मात्र API गर्नु आवश्यक हुने तथा मिल्ने देखिंदैन भने आवश्यक नहुने तथा नमिल्ने कार्य गर्ने जनाई संझौता गरेको मनासिव देखिएन । स्वास्थ्य संस्थाहरुले eHMIS प्रणाली सञ्चालनबाट सिर्जित तथ्याङ्कहरु केन्द्रीय स्तरबाटै

भण्डारणको व्यवस्था हुने तथा तथ्याङ्क सुरक्षाको व्यवस्था पनि केन्द्रीय स्तरबाट नैं भएको हुनाले प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाको तथ्याङ्क सुरक्षाको गर्ने जनाई संझौता गर्नु आवश्यक देखिएन । पहिला नैं तयार भई सञ्चालनमा आईरहेको eHMIS प्रणाली वेबमा आधारित भएकोले स्वास्थ्य संस्थालाई युजर आईडी उपलब्ध गराए पुग्ने र केन्द्रीय स्तरमा कुनै स्थानबाट नैं प्राणीको सम्पूर्ण व्यवस्थापन गर्न मिल्नेमा प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाको लागी छुट्टै संझौता गरी प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाको लागी कुनै थप काम गर्नुपर्ने देखिंदैन । अत: संस्थाहरुले eHMIS प्रणाली सञ्चालनबाट सिर्जित महत्वपूर्ण सरकारी तथ्याङ्कको भण्डारण, सुरक्षा, ब्याकअप, रिकभरी तथा डिजास्टर रिकभरीको सुनिश्चित नगरी तथा उक्त प्रणाली सञ्चालनको सर्भर तथा डाटा सेन्टरको स्थान समेत निश्चित नभएको अबस्थामा सर्भरको लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, केन्द्रीय स्तरबाट स्वास्थ्य सेवा विभागसँग API तथा अन्य TOOL हरुसँग एकै पटक र एकै स्थानबाट Interoperable गर्नुपर्ने कामहरु प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाको लागि गर्नुपर्ने जनाई सर्त राखेर संझौता गरेको कारण eHMIS प्रणाली सञ्चालन गर्न प्रत्येक १० स्वास्थ्य संस्थाका लागि यस्ता थप कार्य गर्न नपर्ने र प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाको लागि युजर आईडि बनाई एकै स्थानबाट यस्तो सुविधा दिन मिल्ने कार्यको लागि स्वास्थ्य संस्था अनुसार छुट्टा-छुट्टै थप कार्य गर्नुपर्ने जनाई संझौता गरेर eHMIS प्रणालीको वार्षिक नबिकरण शुल्क रु.५६५००/- खर्च लेखेको अनियमित देखिएको रु.

अनियमित भएको	५६,५००

६७ डकुमेन्ट्री निर्माण

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६ (५) मा जिम्मेबार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यबस्था रहेको छ । पालिकाले श्रीनगर फिल्मस प्रोडक्सन प्रा.लि. (६०५९६२८०८) लाई पालिकाको वडा नं. ३ को डकुमेन्ट्री निर्माण वापत रु.१४९७२५/- भुक्तानी गरेको छ । उक्त प्रालिसँग संझौता गरेको छैन भने उक्त प्रा.लि. ले डकुमेन्ट्रीको सफ्टकपी कुनै डिभाइसमार्फत पेश गरेको प्रमाण संलग्न नहुनुका साथै तयार गरेको डकुमेन्ट्री प्रसारण गरेको प्रमाण संलग्न गरेको छैन । अत: श्रीनगर फिल्मस प्रोडक्सन प्रा.ली. बाट तयार गरेको डकुमेन्ट्रीको डिजिटल प्रति तथा प्रशारण भएको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु..

प्रमाण पेश नगरेको	१,४९,७२५

६८ स्वास्थ्य तर्फको दरबन्दी

पालिकामा आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको दरबन्दी पदपूर्ती र सेवा प्रवाहको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ:

स्वास्थ्य संस्थाको किसिम	स्वास्थ्य संस्थाको संख्या	दरबन्दी	पदपूर्ती	सेवाग्राहीको संख्या	औषधी वितरण रु.
स्वास्थ्य केन्द्र/ चौकी	५	३०	३०	३१५०१	४१४४१४९

उक्त विवरण अनुसार पालिकामा ५ स्वास्थ्य चौकीमा ३० जना दरबन्दी रहेकोमा स्वास्थ्य चौकिहरुमा ३० जना कार्यरत रहेको देखियो । दरबन्दी अनुसारको पद रिक्त रहेको अबस्थामा सेवा प्रवाहमा असर नपरेको सम्बन्धमा पालिका एकिन हुनुपर्दछ ।

६९ औषधि खरिद

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ मा पच्चिस लाख रुपैया सम्मको औषधिजन्य मालसामान सोझै खरिद गर्नसक्ने व्यवस्था रहेको छ । सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८ (२) मा सार्वजनिक निकायले खरिद कार्य गर्दा प्रतिस्पर्धा सिमित हुनेगरी खरिद गर्नु हुँदैन भन्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यो वर्ष रु.३२४४११०/- को औषधि सोझै खरिद गरेको छ । यसरी प्रतिष्पर्धा बेगर सोझै खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धाबाट घटी मूल्यमा खरिद हुन नसकी औषधीको लागत मूल्य अनुसारको पुरै रकम औषधि खरिदमा खर्च भएको छ । गण्डकी प्रदेशकै अन्य पालिकाहरुले यसै प्रकारका औषधी ठेक्का प्रक्रियाबाट प्रतिस्पर्धा गराई खरिद गर्दा लागत मूल्य भन्दा ६६ प्रतिशत सम्म घटीमा खरिद गरेको पाईएको छ । अत: ठेक्का प्रक्रियाबाट प्रतिस्पर्धा गराई कम मूल्यमा औषधी

खरिद गर्ने पर्याप्त अबसर तथा कानूनी प्राबधान समेत हुँदा हुँदै नियमावलीमा भएको व्यवस्था भन्दा फरक पर्नेगरी गरी र नियमावलीले तोकेको सीमा भन्दा बढी रकमको औषधि सोझै खरिद गरेर खर्च लेखेको रु.३२४४११०/- अनियमित देखिएको रु..

गो. भौ./मिति	**विवरण**	**भुक्तानी पाउने संस्था**	**जम्मा**
१८१/ ०८२-१-४	आधारभुत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद	मानसरोवर मेडिकल प्रा.लि	११११४३७९
२८/ ०८१-११-१३	आयुर्वेद औषधि खरिद	ओशोपथ आयुर्वेद फर्मा	५८४४००
८९/ ०८२-३-१२	औषधि खरिद	तारागंगा मेडिसिन सप्लायर्स	९४०२७४
७/ ०८२-३-१५	स्वास्थ्य सामाग्री	सर्जी मार्ट नेपाल	६०५०८७
		जम्मा	**३२४४११०**

अनियमित भएको	३२,४४,११०

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : वरेङ गाउँपालिका, बाग्लुङ , बरेङ गाउँपालिका , बाग्लुङ

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	Jit Bahadur Rana	२०७८-४-१०	२०८१-५-२४
कार्यालय प्रमुख	KHADGA B.K	२०८१-६-६	२०८२-०८-०७
लेखा प्रमुख	Sangita Sharma	२०७९-६-२६	२०८२-०७-२४

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
६१७,५२९	१०,१९६,३८७	३,६०५,०३३	०	०	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.	१४,४१८,९४९
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्यौट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	०
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.	१४,४१८,९४९

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		३१५९६१९५.१६	
आम्दानी		**खर्च**	
संघीय सरकारबाट अनुदान	२४५४०५७७१.२६	**चालु खर्च**	२३८४६२७०१.७७
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	१६८४७४८३.९३	**पूँजीगत खर्च**	९९५२५६९८.२३
राजश्व बाँडफाँट	६६८०३०७९.६६	**वित्तीय/अन्य व्यवस्था**	८५६५५९८६.७३
आन्तरिक आय	८६०६८३७५.९३		
अन्य आय	४३३६३७१.२५		
कुल आय	४१९४६१०८२.०३	**कुल खर्च**	४२३६४४३८६.७३
बाँकी मौज्दात		२७४१२८९०.४६	

अनुसूची - २

बेरूजु दफा २ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

स्थानीय संचीत कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SUTRA) बाट तयार भएको प्राप्ति र भुक्तानीको एकिकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं. २७०)

विवरण	चालु आ.ब.को कारोबार	गत आ.ब. को कारोबार
कर	६७७७४२३३.०१	६२२१९४०१.१०
अनुदान	२६२२५३२५५.१९	२६५८०४६७३.२७
अन्य राजस्व	३३२२८३३.९०	२१८०५१२.३२
विविध प्राप्ति	४२३८४.००	१३६५९९.००
कुल जम्मा प्राप्ति	३३३३९२७०६.१०	३३०३४११८५.६९
चालु	२३८४६२७०१.७७	२२७६९३१७४.७७
पारिश्रमिक / सुविधा	१५९६४०२३८.६५	१५०५६०२५९.४०
मालसामान तथा सेवाको उपयोग	४९१८४२२३.२२	५७३३०६५८.३८
सहायता (Subsidy)	१६२०७७३२.४०	१०८७२९५८.००
सामाजिक सुरक्षा	१२४१३६०७.५०	७६७११५६.९९
अन्य खर्च	१०१६९००.००	१२५८१४२.००
पूंजीगत	९९५२५६९८.२३	९४७३८७१५.४६
भवन तथा संरचना	३४१६४३३.००	१५००५३६५.०५
सवारी साधन,मेशिनरी औजार,फर्निचर्स तथा फिक्चर्स	३५६५१२०.१४	१०३०६२३१.१०
अन्य पूँजीगत खर्च	३५५६७७०.४८	२४५७५५२.००
सार्वजनिक निर्माण	८७५३२२६८.६१	६४८०२३२७.३१
निर्मितसरचनाको सुधार खर्च	०.००	२०००००.००
पूँजीगत सुधार खर्च	१४५५१०६.००	१९६७२४०.००
कुल जम्मा भुक्तानी	३३७९८८४००.००	३२२४३१८९०.२३
बचत /कमी (ग = क-ख)	-४५९५६९३.९०	७९०९२९५.४६
धरौटी,आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/घट (+/-)	४१२३८९.२०	१५५७५९८.९३
कट्टी रकम भुक्तानी/दाखिला गर्न बाकी		
यस आ.ब.को नगद तथा बैंक मौज्दात (बचत /(कमी)) (ङ = ग+घ)	-४१८३३०४.७०	९४६६८९४.३९
गत आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात	३१५९६१९५.१६	२२१२९३००.७७

विनिमय नाफा/घाटा तथा अन्य समायोजन		
आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात (ज= ङ+च+छ)	२७४१२८९०.४६	३१५९६१९५.१६

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्वारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ।निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।

- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।

- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।

- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।

- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।

- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।

- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।

- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फस्यौंट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फस्यौंटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फस्यौंट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फस्यौंट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौतातथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।
- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त अनुदानमध्ये खर्च नभई वर्षान्तमा बाँकी रहेको मौज्दात आर्थिक वर्ष समाप्तिपश्चात् समेत फिर्ता हुँदा खर्चमा यथार्थता नदेखिएकोले सोमा सुधार गर्नुपर्दछ ।

- स्थानीय तहहरूमा रहेका भारी यन्त्र उपकरणहरू निःशुल्करूपमा समेत प्रयोग गरेको कारण ती उपकरणबाट प्राप्त आम्दानी भन्दा सञ्चालन खर्च बढी रहेको देखिन्छ। अतः यस्ता उपकरण प्रयोगको शुल्क तोकी प्रयोग गरेको लगबुकको आधारमा शुल्क असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

- कतिपय कार्यसम्पन्न भइसकेका शीतभण्डारहरू प्राविधिकरुपले अधुरा भई सञ्चालन तथा उपयोग नभएको र निर्माणाधीन तथा निर्माण भइसकेका शीत भण्डारहरू गुणस्तरीय नदेखिएकोले यसमा सुधार गरी सञ्चालन गर्नुपर्दछ। स्थानीय आवश्यकता विश्लेषण गरी दिगो सञ्चालनको सुनिश्चितता गरेर मात्र शीतभण्डारहरू निर्माण गर्नुपर्दछ।

- आन्तरिक लेखापरीक्षण नुहने, भएकोमा प्रतिवेदन नदिने, प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेहोरा कार्यान्वयन नहुने, आन्तरिक लेखापरीक्षकलाई फरक जिम्मेवारीमा खटाउने गरेकोले आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी देखिँदैन। आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

- पालिकामा निर्माणाधीन आधारभूत अस्पताल र कार्यालय भवन समयमै निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्दछ । पालिकामा सञ्चालित आधारभूत अस्पतालको कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन सुत्र प्रणाली बमोजिम गरी पालिकाको वित्तीय विवरणमा खुलासा गर्नुपर्दछ।

- प्रयोग हुने सुनिश्चत भएपछि मात्र सामाग्री खरिद गर्नुपर्दछ भने खरिद भएका सामाग्रीहरु अनिबार्यरुपमा सार्वजनिक सम्पती व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा वर्गिकरण गरेर दाखिला गर्नुपर्दछ ।

- खरिद भएका औषधी तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी उपकरणहरु विगतमा विद्युतीय लजिस्टिक व्यवस्थापन सूचना प्रमाणली (ई.एल.एम.आई.एस.) बाट ब्यबस्थापन हुनेगरेकोमा आर्थिक वर्ष २०८१/८२ देखि सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स)बाट ब्यबस्थापन गर्न अनियबार्य गरेकोमा ई.एल.एम.आई.एस. मा मौज्दात रहेका सबै औषधी तथा उपकरणहरु अनिवार्य रुपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीमा जिम्मेबारी सार्नुपर्दछ ।

- कार्यालयको आधिकारिक वेबसाईटमा कतिपय सूचना, जानकारी, तथ्याङ्क तथा फोटोहरु पुरानैरहने गरेकोमा अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- उपयोग हुने सुनिश्चित भएपछि मात्र सूचना प्रविधि प्रणाली (सफ्ट्वेयर) निर्माण गर्नुपर्दछ भने वेबमा आधारित सूचना प्रविधि प्रणाली (सफ्ट्वेयर) को सरकारी वेबसाईटबाट होस्टिङ्ग गर्ने ब्यबस्था गर्नुपर्दछ ।
- पुर्वाधार निर्माणकार्यको लागत अनुमान, नापी किताव, नापी बिल, तथाकार्यसम्पन्न प्रतिवेदनमा त्यस्तो विवरण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा स्वीकृतगर्ने कर्मचारी तथा पदाधिकारीको नाम र पद खुलाउनेव्यवस्था गर्नुपर्दछ ।